

○
အံသာယာသီရိရာဇ်
?

: ယခုအခါအထိမသိရဘူး :

294.3

ပါ

ตำนานพระพุทธสิหิงค์

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

โปรดให้พิมพ์ในงานทรงบำเพ็ญพระกุศลที่หน้าพระศพ

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้าฯ กรมหลวงลพบุรีราเมศวร

วันที่ ๑๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

คำอธิบาย

หนังสือตำนานพระพุทธรูปสี่องค์พิมพ์ในสมุดเล่มนี้ เดิมพระโพธิ์รังษี
แต่งเป็นภาษามคธ ที่เมืองเชียงใหม่แต่เมื่อยังเป็นราชานันมีอัสสระในถา
นาประเทศ ประมาณปีที่แต่งเห็นจะราวเมื่อ พ.ศ. ๑๙๐๐ เพราะพรรณนา
เรื่องพงศาวดารเมืองเชียงใหม่ถึงมาจน พ.ศ. ๑๙๕๔ แต่มีคำพยากรณ์
กล่าวไว้ในเรื่องตำนานว่า ถ้าพระพุทธรูปสี่องค์ถึง ๒๐๐๐ ปี จะมีพระยา
ธรรมิกราชมารับพระพุทธรูปสี่องค์กลับไปตั้งกาท้อป จึงเชื่อได้ว่าหนังสือเรื่อง
นี้แต่งในระหว่าง พ.ศ. ๑๙๕๔ กับ พ.ศ. ๒๐๐๐ หนังสือตำนานพระพุทธรูปสี่องค์
เป็นของที่บันทึกในกรุงเก่า ปรากฏว่าสมเด็จพระเจ้าบรมโกศได้โปรด
ให้คัดพระราชนิพนธ์ออกไปยังเมืองลังกา แต่ไม่ปรากฏว่า เคยแปลออกเป็น
ภาษาไทยมาแต่ก่อน หนังสือเรื่องตำนานพระพุทธรูปสี่องค์นี้ในภาษาไทย
หลายฉบับ ก็เป็นแต่ถอดเนื้อความจากตำนานภาษามคธ มาแต่งขึ้นเป็นคำ
นานภาษาไทย หากได้แปลตรงความตามตำนานภาษามคธแต่ต้นจนปลายให้
จบไม่ จนมีระเบียบ พ.ศ. ๒๔๔๘ พระยาปวิศรธรรมราชา (แพ ศาตถกัณณ
เปรียญ) แต่ยังเป็นหลวงประเสริฐอุทัยนาค ได้อุดาหะแปลแต่ต้นจนปลาย
ตามระเบียบภาษามคธ จึงได้มีคำแปลตำนานพระพุทธรูปสี่องค์ ตรงตามระเบียบ
เดิมเป็นครั้งแรก ข้าพเจ้าเคยให้พิมพ์ทั้งตำนานภาษามคธที่พระโพธิ์รังษีแต่ง
และคำแปลของพระยาปวิศรธรรมราชา ต่อขึ้นไปข้าพเจ้าได้รวบรวมเรื่อง
ตำนานพระพุทธรูปสี่องค์นี้จากตำนานของพระโพธิ์รังษี เรียบเรียงลงไว้ด้วย

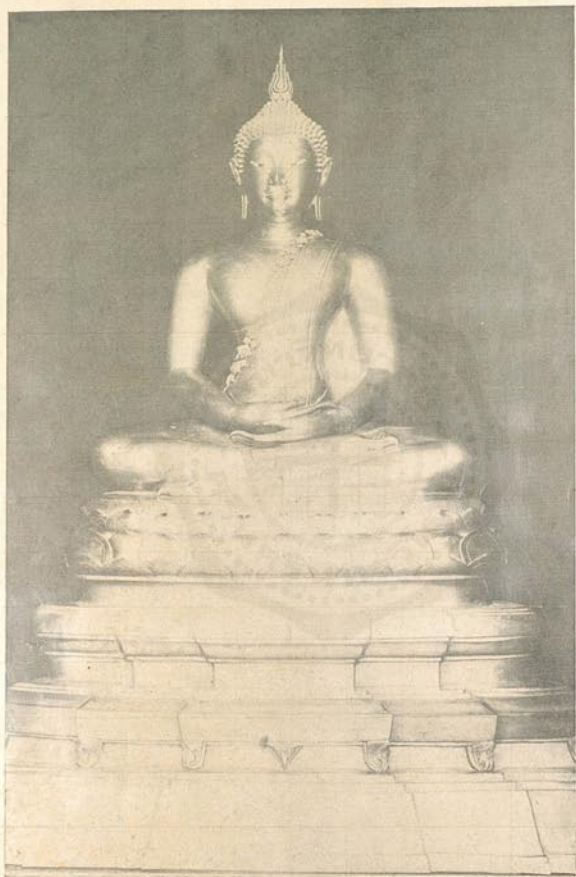
เพื่อจะให้ท่านทั้งหลายผู้อ่านหนังสือเล่มนี้ ได้ทราบเรื่องประวัติของพระพุทธ
 ศักดิ์ซึ่งคงแต่เดิมมาจนทราบเท่าทุกวันนี้ แต่พิมพ์คราวนี้ได้พิมพ์แต่คำแปล
 ของพระยาปริยัติธรรมธาดา ด้วยมีเวลาพิมพ์น้อย หวังใจว่าจะเป็นที่พอใจ
 ทุกกัน

ฉ.

สารบาญ

- บริเฉท ๑ พระราชาสิงห์พลวาระหล่อพระพุทธรูป พระยานาค
 นิรมิตให้เห็นพุทธลักษณะ หน้า ๓
- บริเฉท ๒ พระราชาสิงห์พลหล่อพระพุทธรูปถวายพระนามว่า
 พระพุทธสิหิงค์ หน้า ๕
- บริเฉท ๓ สมเด็จพระร่วงเจ้าเสด็จไปเมืองนครศรีธรรมราช
 ตรัสสั่งให้เจ้านครไปขอพระพุทธรูปสิหิงค์ ไก้พระพุท
 ธรูปเข้ามาถึงเมืองนครศรีธรรมราช หน้า ๘
- บริเฉท ๔ สมเด็จพระร่วงเจ้าเชิญพระพุทธรูปสิหิงค์ไป
 เมืองสุโขทัย หน้า ๑๗
- บริเฉท ๕ พระเจ้าอู่ทองค้ไ้เมืองสุโขทัย พระพุทธรูปสิหิงค์
 ตกมาอยู่กรุงศรีอยุธยา หน้า ๒๓
- บริเฉท ๖ พระยาฉะนาคค้แต่งอุบายมาทูลขอพระพุทธรูปสิหิงค์
 ไปไว้เมืองกำแพงเพชร หน้า ๒๓
- บริเฉท ๗ เจ้ามหาพรหมยกมาค้เมืองกำแพงเพชรไ้พระพุท
 ธรูปสิหิงค์ไปไว้เมืองเชียงราย หน้า ๒๗
- บริเฉท ๘ พระเจ้าแสนเมืองมายกไปรบชนะท้าวมหาพรหม
 เมืองเชียงรายเชิญพระพุทธรูปสิหิงค์มาไว้เมือง
 เชียงใหม่ หน้า ๓๓
- คำนานพระพุทธรูปสิหิงค์ตามพระราชพงศาวดาร หน้า ๔๐

พระพุทธรูปสี่องค์ในพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับพระนคร

ตำนานพระพุทธรูปสี่องค์

บริเฉทที่ ๑

๑ ข้าพเจ้า ขอนอบน้อมด้วยน้ำใจเชื้อเพื่อต่อพระพุทธรูปองค์ผู้
ประเสริฐกว่าใคร่โลกด้วย ผู้เป็นนายกของใคร่โลกด้วย ผู้เป็นนาคะ
ของใคร่โลกด้วย ผู้อันใคร่ภพบูชาแล้ว ผู้เป็นองค์ไชยของใคร่โลก
ด้วย ผู้เป็นดวงประทีปเอกของใคร่ภพด้วย ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของใคร่โลกด้วย

อนึ่งข้าพเจ้าขอนมัสการพระธรรมเจ้าอันมีอรรถเป็นคัมภีรภาพอัน
งามด้วยมัลลิกษณอันบุคคตพึงคิดมิใช่ง่าย เป็นธรรมอันประเสริฐ อัน
บัจจุยปรุ่งแผ้วด้วยศัคด้วย เพียงถึงว่าแม่น้ำต้นตอสาคร อันทรงไว้ซึ่ง
สถิตคือนามเขาพระสุเมรุเป็นที่สถิต อันดังขลุ่ยขลุ่ยนั้น

อนึ่งได้ดลข้าพเจ้า ขอนมัสการพระสงฆ์เจ้าผู้เป็นสาวกของพระจอม
ปราชญ์กิต ผู้ประกอบพร้อมด้วยคุณมคัสดคุณเบญจตนกิต ผู้มัจจตภาวนา
อันจำเริญแผ้วด้วยศัคด้วย มีอันทรยอันคงไว้ด้วยศัคด้วย ผู้เป็นคณะ
อันประเสริฐและเป็นบุญเขตต์ ยังเห็นอนบุญอันดีด้วย

ข้าพเจ้าอนมัสการพระรัตนไตรยเจ้าอันประเสริฐนั้น เพื่อขออำนาจ
ให้ช่วยห้ามกันเสียซึ่งสรรพอันตรายทั้งปวงมิให้หัดอเล่ห์ แล้วจักถ่าว
ตำนานอันเกิดพระพุทธรูปอันประเสริฐทรงนามว่า พระพุทธรูปสี่องค์ ขอท่าน
ทั้งหลายจงตั้งสัตตศัคด้วยเคารพเทอญ

ธรรมดวพระพุทธรูปเจ้าองค์หนึ่ง ๆ ก็โปรดสัตว์โลกให้พ้นทุกข์ ไป
๒๔ องค์ไชย กับ ๖ พันโกฏิกับแสนหนึ่งเป็นประมาณ ก็แต่พระพุทธรูปเจ้า

ของเรายังหลาย ตั้งแต่พระองค์ได้ครองสิริภักดิ์มโหฬารมาจนครบเท่า
 เด็ดจ้เข้าสู่วรณฤพาน พระองค์ได้โปรดสัตว์ทั้งหลายให้พ้นไปจากพันธนาการ
 การก็อสงวณนั้นได้ ๒๐ อสงวณ กับเศษ ๒ หิน ๗ พัน โกฎิ กับ ๓๖
 แฉ่น ประมาณก็ยังไม่ได้เต็มจำนวนครบถ้วนที่สุด ๕ อสงวณ เพราะ
 อาศัยเหตุนี้ พระองค์จึงได้ประดิษฐานคำสั่งนารของพระองค์ ไว้ให้ดำรง
 อยู่ถาวร ๕๐๐๐ พรรษา จึงได้มอบคำสั่งนารของพระองค์ ให้ประสิทธิ์อยู่ด้วย
 พระพิมพ์แล้ว สมเด็จพระพิชิตมารเจ้าก็เสด็จเข้าสู่วรณฤพาน

จำเดิมแต่นั้นมาพระพุทธเจ้าต่างได้ ๘๐๐ ปี ในฉัพพัชร์
 พระราชา ๓ องค์ พร้อมกับพระอรหันต์ทั้งหลาย ๒๐ องค์ ได้ปกครอง
 คำสั่งนาให้รุ่งเรืองอยู่ในเวลานั้น ครั้นจำเนียรกาลมากครั้งหนึ่ง พระอรหันต์
 เจ้าทั้งหลายกับพระราชา ๓ พระองค์นั้น ได้ประชุมพร้อมกันเป็นมหา
 สโมสว พระราชาทั้ง ๓ ก็ได้ดำริถามพระอรหันต์ทั้งหลายว่า พระผู้
 เป็นเจ้าทั้งหลายพระองค์ใดเคยได้เห็นองค์สมเด็จพระสรพัญญูสัมพุทธเจ้า
 เมื่อยังทรงพระชนม์อยู่บ้าง

พระอรหันต์ทั้งหลายก็ถวายพระพรว่า อาตมภาพทั้งหลายไม่เคยได้
 เห็นองค์สมเด็จพระพุทธเจ้าเลย ก็ถนัดนั้นจะมีใครผู้ใดผู้หนึ่ง เทวดา
 นาคครุฑก็ตามผู้ซึ่งเคยได้เห็นเฉพาะพระพักตร์พระพุทธองค์จะมีบ้าง

ณลำดับนั้นได้ยินว่าพระยานาคราชคนหนึ่ง ซึ่งได้มาเข้าประชุม
 อยู่ด้วย นาคราชนั้นจึงพูดขึ้นว่า ข้าพเจ้าได้เคยเห็นพระสัมพุทธเจ้า
 ถ้ำท่านทั้งหลายจะใคร่ได้เห็นพระองค์ ก็ให้ตกแต่งสถานที่อันหนึ่งให้
 สมควร ข้าพเจ้าจะลำเลียงรูปสมเด็จพระชินสีห์เจ้าให้ท่านทั้งหลายเห็น

ก็แต่ว่าท่านทั้งหลายเมื่อใดเห็นรูปนี้ ก็เป็นรูปอย่างตะม้ายเหมือนรูปพระ
พุทธองค์ เราขอเตือนใจว่าท่านทั้งหลายอย่าได้มีเจ้านงอภิวาทรูปเราอันเป็น
รูปภาคเลย

แล้วพระยานาคราชผู้มมหิทธิฤทธิ์ ก็อภิวาทพระอรหันตเจ้าทั้งหลาย
แล้วก็ไปสู่ที่ชุมนุมสังฆาน พระราชาทั้ง ๓ ของคักกิมินนาการไปคอยดูอยู่
ที่ใกล้

พระยานาคราช ก็นฤมิตรคนของตนอันประกอบด้วยอิทธิวิชัยอัน
บังเกิดแล้วด้วยสุจริตกุศลสมภารที่ตนได้อบรมมาแต่กาลก่อนๆ โพน ให้
ปรากฏเป็นพระพุทธรูป มีพระสิริวรกายประมาณเท่า องค์สมเด็จพระ
พุทธเจ้า แล้วก็นฤมิตรพระเชตะวันมหาวิหาร กับทั้งเทพสมภารบริวาร
พระเชตะวันทั้งสี่ ให้พระพุทธรูปทรงนั่งที่นาคกร นั่งสมาธิพิภพเนืองเชิงอยู่
เห็นชัดศรัทธาคนนับตั้งกันนั้น สัมปรพจน์ด้วยพระมหาปรีชาลักษณะและอติศยา
นุพยุญชนะ มีพระฉัพพัชร์สีมแผ่อยู่รุ่งเรือง แวดล้อมด้วยพระอติศยมา
สาวอก มีพระสารีบุตรพระโมคคัลลานเป็นต้น จำแดงให้ปรากฏแก่
มหาชนเหล่านั้น

ในเวลานั้นประชุมชนชาวสี่ทิศทั่วปทงอัน มีพระราชาและอนุราชา
เป็นประธานทั้งหลาย เมื่อได้ทักขินาการพระพุทธรูปก็บังเกิดปลื้มนาการ
เลื่อมใสหาค่าจะเปรียบมิได้ ต่างคนก็ให้มหาสาธุการยกแผ่นผ้าน โมก โขย
ปราย โปรายสู่วรรณหิรัญรัษฎีคณาภักประสาธลัการบูชา

อากัณเฑณพระสังกตการาญ เมื่อจะจำแดงให้พิสดารจึงกล่าว
เป็นสาธกาทถว่า ตโต ใส ปวโร นาทิ เป็นอาทิ แปลว่าลำดับนั้น

นาคผู้ประเสริฐ ได้ดำแดงซึ่งพระพุทธสมบัติ แก่ท่านผู้เป็นปาโมกข์
ของชาวสัตว์ และพระอรหันต์ทั้งหลายเป็นประธาน

เมื่อพระราชทานทั้งหลายกับชาวสัตว์ทั้งปวงได้เห็นพระพุทธรูปก็มีอาชา
ที่จะทรงคนอยู่ได้ ต่างพากันอภิเวทไหว้ ดำแดงความอนุโมทนา ด้วย
อาการอันยกแผ่นผ้าขึ้น โบกโบยเป็นต้น ผู้ประชาชนพากันสักการบูชาพระ
พุทธรูปเป็นอันมากประการ

เมื่อชนทั้งปวงต่างพากันถวายอภิเวทนานาอยู่นั้น ก็บังเกิดชนพอง
ด้อยองเกล้าด้วยปรีดาปราโมทย์แห่งตน ๆ แลวกกล่าวว่า เมื่อพระสัมพุทธเจ้า
ผู้ทรงพระคุณเช่นนั้น ๆ ยังมีพระชนมอยู่ เราทั้งหลายมิได้เห็นพระองค์
ก็แต่ว่าพระพุทธรูปองค์นี้ นาคราชผู้นั้นได้เนรมิตขึ้น ทรงพระศีร
วิธาคเป็นอันงาม คล้ายราวกับว่ารูปทอง ก็แต่พระสัมพุทธเจ้าเมื่อ
พระองค์ยังทรงพระชนมอยู่นั้น พระองค์เป็นวิสุทธิชนมรณะอันปราศจาก
แล้ว ไม่มีผู้ใดเสมอ พระองค์ทรงคุณเต็มบริบูรณ์ด้วยพระศีรวิธาค
เป็นอันงาม จะบ่วงกล่าวไปใยในรูปทรงอันบุคคลจะพึงพรรณนาเล่า

เมื่อพุทธบริษัททั้งหลายได้พากันสรรเสริญว่าพันพระพุทธรูปคุณดำแดง
พระพุทธานุสัทธิคุณแล้วก็พากันลงนั่งอยู่ตามฐานแห่งตน ๆ ลำดับนั้นพระ
อรหันต์เจ้าทั้งหลาย เมื่อได้เห็นพระพุทธรูปนั้นแล้ว ก็มึนจิตพิสมัย
กำหนดพุทธลักษณะไว้

ครั้นถ้วนค่ำรบ ๘ วันแล้ว นาคราชนั้นก็ยังพระพุทธรูปนั้นให้
อันครุฑนาค หาย กลายเพศเป็นมาณพถวายอภิเวทพระอรหันต์ทั้งหลาย

แล้วกล่าวว่า “ขอพระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายจงได้กำหนดจดจำพระพุทธรูปลักษณะ
ไว้เถิด” แล้วก็ไปสู่สำนักพิภพแห่งตน

นี้เป็นปฐมปริเฉทว่าด้วยพระพุทธรูปลักษณะที่นาคราชนิรมิต

ปริเฉทที่ ๒

ครั้นเมื่อการที่นาคราชนิรมิตได้เห็นพร้อมกันอย่างนั้นแล้ว พระ
ราชาทั้ง ๓ ของคักยพูนเพิ่มความเลื่อมใสในพระพุทธรูปเป็นอันมากนัก จึง
อภิวัตพระอรหันต์เจ้าทั้งหลายแล้วดำรัสว่า โยมทั้ง ๓ นิมจิตต์ปรารภ
จะใคร่สร้างพระสรพัญญุพุทธรูปด้วยทองสัมฤทธิ์ (กัณฐัก) เพื่อประโยชน์
แก่การอภิวัตและทำสักการบูชาของมหาชนทั้งสิ้น และพระราชาทั้งหลาย

เมื่อพระอรหันต์เจ้าทั้งหลายได้ฟังราชกถาดังนั้นแล้ว ก็ตั้งญาณ
พิจารณาตพทภาตส่วนอดีตอนาคต ก็กำหนดรู้ว่า พระศาสดาจารย์
ของเราทั้งหลาย เมื่อพระองค์ทรงพระชนมอยู่นั้น สมเด็จพระผู้มี
พระภาคย์เจ้าได้ตรัสดำเนงแก่พระชนนทัมหาเถระว่า พระเจดีย์ทั้ง ๓ คือ
บริโภกเจดีย์ ๑ อุทิศเจดีย์ ๑ ดำริวิภเจดีย์ ๑ จักเป็นคารวะวัตถุ
สมควรอันโลกทั้งปวงบูชา เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่สัตว์
โลกทั้งปวง คราวเท่าถึงคำสอนของพระตถาคตอันตรธานหายไปนั้น
เพราะจะอาศัยเหตุนี้หรือ และการสถาปนาพระพุทธรูป ปรารณาจารย์ จึง
ได้กล่าวถึงเพราะเหตุนี้นี้เป็นอุทิศเจดีย์

พระอรหันต์เถระเจ้าทั้งหลาย เมื่อได้ทราบแล้วว่า พระพุทธรูป
ก็เป็นบุษบงสถาน และเป็นฐานเหตุที่ควรประโยชน์และสุขแก่สัตว์

โลกทั้งหลาย จึงถวายการอนุโมทนาการสร้างพระพุทธรูปแก่พระราชา
ทั้งหลายนั่น

ขณะนั้นพระราชาทรงสั่งให้หาช่างหล่อรูปอย่างดี ที่ฉลาด ให้ปั้นขี้ผึ้ง
ทำเป็นพระพุทธรูป โดยลักษณะตามที่พระอรหันต์กับพระราชาทั้งหลาย
ได้กำหนดจดจำไว้นั้น ครั้นเมื่อการทำรูปหุ่นสำเร็จแล้ว พระราชาทั้งหลาย
ก็ให้ตกแต่งเศวตฉัตรขนาดใหญ่ มีเบ้าแต่ละถาดตั้งไว้ในท่ามกลางเศวตฉัตรนั้น

ณกาลนั้นผู้เทพสุร อสูร ครุฑ มนุษย์ ภูษงค์ คนธรรพ์ วิชารักษ์ กิณ
ผู้บรรณ กุมภภัณฑ์ เทวดา นาค ยักษ์ และคนธรรมาพรหมเป็นต้น ต่างก็
นำสิ่ง ทอง เงิน ทองแดง สัมฤทธิ์ เป็นต้น มารวมกันได้ประมาณ ๑๖
มัดตะ (แ่ง) แล้วก็พากันไปใส่ลงในท่ามกลางถาดเศวตฉัตรนั้น

ครั้นเมื่อเบ้าเนื้อของเศวตฉัตรหายหมดสิ้นแล้ว ก็เอาคัมภีร์ใหญ่ยกเข้า
นั้นไปเทในปากพิมพ์หุ่น

ขณะนั้นพระราชาองค์หนึ่งทรงถือ มณฑล (ไม้กางเขน?) เสด็จ
ไป ๆ มา ๆ อยู่ที่นี่ ได้ทอดพระเนตรเห็นนายช่างหล่อคนหนึ่ง ไม่สามารถ
จะทำการพระอนุสาวรีย์ของพระองค์ได้ ก็ทรงพระพิโรธหฤศด้วยไม่มีมณฑล
ถูกอันมีนายช่างนั้น (ให้ได้รับ โทมนาคาร) ด้วยนิมิตต์เหตุนี้ประการเท่า
พระพุทธรูปของพระธรรมปฏิญาณเจ้า เมื่อหล่อสำเร็จแล้ว นอพระหัตถ์ ไม่
บริสุทธบริสุทธิ์ไปไหนหนึ่ง เมื่อพระราชาทั้งหลายได้ทอดพระเนตรเห็น ก็
ปรึกษากันว่าเราทั้งหลายจักควรทำลายนอพระหัตถ์ ที่ไม่บริสุทธิ์นั้นออกเสีย
ด้วยเกรียงมือ แล้วจึงประกอบเนื้อของสัมฤทธิ์จนเข้าไว้

จึงพระอรหันต์เจ้าทั้งหลายทูลทูลทูลไว้ว่า ไปภายในพระพุทธรูปนี้
 จะเด็ดใจไปสู่นิมิตต์ เมื่อพระพุทธรูปจะไปนั้นก็จะไป โดยด้ายนำพิศทวน
 กระแสไปเพือนอนา จนถึงที่สุดแดนน้ำในประเทศนั้น จะมีพระราช
 องค์หนึ่งทรงพระศรัทธาอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธรูปนี้ และพระราชนั้น
 จะคิดนงพระหัตถ์พระพุทธรูปนี้ออกเสียแล้วทำให้บริสุทธิธรรม ก็เมื่อกาล
 ใดพระพุทธรูปสำเร็จมาถึ ๒๐๐๐ ปีแล้ว พระเจ้าธรรมิกราชจะเกิดขึ้นในเกาะ
 ดัชนี กษัตริย์จะเชิญพระพุทธรูปนี้กลับมาในเมื่อนั้นอีก มหาชนทั้งหลาย
 มีพระราชและพระยุพราชทั้งหลายเป็นประธาน ได้ฟังพระอรหันต์เจ้า
 ทั้งหลายทำนายดังนั้นแล้วต่างก็พากันสนมยินดี จักกระทำความให้พระ
 พระพุทธรูปบริสุทธิธรรมดังอาจมาถึแล้วเชิญขึ้นตั้งเหนือบัลลังก์อันประเสริฐ
 ประดิษฐานอยู่บนแท่นกลางมณฑปแล้วก็จัดการบูชาด้วยเครื่องบูชาดีการ
 มีประทีปรูปเทียนของหอมต่าง ๆ เป็นต้นแล้ว ทำมหรสพการฉลองตลอด
 ๗ ทิวาราตรีกาล

ณ กาลนั้นฝูงเทพบุตร อสูร ครุฑ มนุษย์ ภูษงค์ คันธर्वพ ดุรพ
 กิณร เป็นต้น ต่างพากันถือดอกไม้งามของหอมพวงมาลาและธงไชยธงประไพ
 เป็นต้นฉจงการามครุฑต่าง ๆ มาบูชา
 ใช้แต่เท่านั้นเทวดาทั้งหลาย ๓๐ องค์บ้าง ๒๐ องค์บ้าง ๓๐ องค์บ้าง
 ๔๐ องค์บ้าง ๕๐ องค์บ้าง ๓๐๐ องค์บ้าง ๓๐๐๐ องค์บ้าง แล่นโกฏิบ้าง
 มีใช้น้อยได้เนรมิตกายให้เล็กสู่สมอย่างอนุประมาณแล้ว เนรมิตสถาน
 ทั้งหลายให้แต่เห็นกว้างขวางออกไป เทวดาทั้งหลายได้พากันมาแต่หมื่น
 จักรวาพามาเต็มอยู่ในจักรวาพเดียวกัน และสถานที่ประดิษฐานกันนั้น เป็น

พระพุทธสี่หังค์เมืองนครศรีธรรมราช

ลำดับดังนี้ คือ ในระวางเทวดาท้งหลาย พวกยักษ์นั้นลำดับมา ในระวาง
ยักษ์ท้งหลาย พวกคนธรรพนั้นลำดับมา ในระวางคนธรรพท้งหลาย
พวกนาคยักษ์ลำดับมา ในระวางพวกนาคท้งหลาย พวกเวไนยสัตว์ลำดับมา
ในระวางพวกเวไนยสัตว์ท้งหลาย พวกกนิรนั้นลำดับมา ในระวางพวก
กนิรท้งหลาย พวกกบฏนั้นลำดับมา ในระวางพวกกบฏท้งหลาย
คังคัตร์เป็นลำดับมา ในระวางคัตร์ท้งหลาย คังสุวรรณจามรเป็นลำดับมา
ในระวางสุวรรณจามรท้งหลายคังขงเป็นลำดับมา ในระวางขงท้งหลาย
คังขงประภูทักเป็นลำดับมา

ฝ่ายชาวพระนครท้งหลายกันอุณาท โกลาหลเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมา
ดังนี้มาประชุมกัน เพื่อจะทักัดนาการพระพุทธปาฏิหาริย์ดังคังคัตร์
ดาสุการ และศุริยวงคณคัตร์ของเทพามนุษย์ดังนี้ทวนไหววระกว่าที่
ท้งปวงจะถล่มทลายท้งไป

ก็และพระพุทธรูปนั้น ประชุมชนพุทธบริษัชนั้นถวายพระนามเรียก
ร้องท้งกันว่า พระพุทธรูปคังคัตร์ เพราะเหตุคังคัตร์ทวงอวยวะท้งปวงแถ
ทะม้ายค้ายกับราชคัฏ หรือชนนท้งท้งทวงอวยวะคังคัตร์คังคัตร์
พระผู้ท้งพระภคย์เจ้า ท้งอวยวะท้งปวงทะม้ายเทม่อนกับราชคัฏ

ครั้นเมื่อการมหกรรมคังคัตร์ ๗ วันแล้ว ถึงวันที่ ๘
คังคัตร์ ๘ ประชุมชนมีพระราชาเป็นประธาน ก็ได้เชิญพระพุทธคังคัตร์คังคัตร์
คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์
คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์
คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์

คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์
คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์
คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์คังคัตร์

๑
บริเฉทที่ ๓

จำเดิมแต่^๕นั้นมา ประชุมชน^๖มีพระราช^๗าและเสนาบดี^๘เป็นต้น ก็ได้บูชา
พระพุทธรูป^๙หิ้ง^{๑๐}ศักร^{๑๑}ธรร^{๑๒}ะโดย^{๑๓}สัจจะ^{๑๔}เคารพ

ฝ่ายว่าพระอินทร์^{๑๕}พระพรหม^{๑๖}เป็น^{๑๗}คน^{๑๘}กดี^{๑๙} เทวดา^{๒๐}และยักษ์^{๒๑}และ^{๒๒}นาค^{๒๓}กดี^{๒๔}
เทพยเจ้า^{๒๕}ทั้งปวง^{๒๖}นั้นก็ได้^{๒๗}พากัน^{๒๘}บูชา^{๒๙}พระ^{๓๐}สิ^{๓๑}หิ้ง^{๓๒}ศักร^{๓๓}ธรร^{๓๔}ะ^{๓๕}รูป^{๓๖}ต่อ^{๓๗}มา^{๓๘} ใน^{๓๙}กาล^{๔๐}ภายหลัง^{๔๑}
พระ^{๔๒}สัม^{๔๓}ณ^{๔๔}เทวดา^{๔๕} พระ^{๔๖}กาม^{๔๗}เทวดา^{๔๘} พระ^{๔๙}ราม^{๕๐}เทวดา^{๕๑} พระ^{๕๒}ธักร^{๕๓}ธณ^{๕๔}เทวดา^{๕๕} ผู้^{๕๖}มี^{๕๗}
มหิ^{๕๘}ทธิ^{๕๙}ฤทธิ์^{๖๐}ทั้ง^{๖๑}หลาย^{๖๒} ก็ได้^{๖๓}เป็น^{๖๔}เทพ^{๖๕}าร^{๖๖}ักษ์^{๖๗}ของ^{๖๘}พระ^{๖๙}พุท^{๗๐}ธ^{๗๑}ร^{๗๒}ูป^{๗๓}หิ้ง^{๗๔}ศักร^{๗๕}ต่อ^{๗๖}มา^{๗๗}

จำเดิมแต่^{๗๘}นั้นมานั้น นับ^{๗๙}ลำดับ^{๘๐}มี^{๘๑}มา^{๘๒}จน^{๘๓}ดู^{๘๔}พุท^{๘๕}ธ^{๘๖}ร^{๘๗}ูป^{๘๘}หิ้ง^{๘๙}ศักร^{๙๐}๑๕๐๐ ใน^{๙๑}กาล^{๙๒}
นั้น^{๙๓}มี^{๙๔}พระ^{๙๕}ราช^{๙๖}า^{๙๗}องค์^{๙๘}หนึ่ง^{๙๙} ทรง^{๑๐๐}พระ^{๑๐๑}นาม^{๑๐๒}ว่า^{๑๐๓} พระ^{๑๐๔}เจ้า^{๑๐๕}ไธ^{๑๐๖}ย^{๑๐๗}ร^{๑๐๘}ง^{๑๐๙}ค^{๑๑๐}ท^{๑๑๑}ร^{๑๑๒}ง^{๑๑๓}ท^{๑๑๔}ค^{๑๑๕}พิ^{๑๑๖}ธ^{๑๑๗}รา^{๑๑๘}ช^{๑๑๙}ร^{๑๒๐}ร^{๑๒๑}ม^{๑๒๒}
ได้^{๑๒๓}เส^{๑๒๔}วย^{๑๒๕}ราช^{๑๒๖}า^{๑๒๗}อยู่^{๑๒๘}ใน^{๑๒๙}เม^{๑๓๐}ือง^{๑๓๑}สุ^{๑๓๒}โข^{๑๓๓}ไทย^{๑๓๔} และ^{๑๓๕}มี^{๑๓๖}คำ^{๑๓๗}อธิ^{๑๓๘}บาย^{๑๓๙}ว่า^{๑๔๐}พระ^{๑๔๑}องค์^{๑๔๒}ท^{๑๔๓}ร^{๑๔๔}ง^{๑๔๕}พระ^{๑๔๖}นาม^{๑๔๗}ว่า^{๑๔๘}
ไธ^{๑๔๙}ย^{๑๕๐}ร^{๑๕๑}ง^{๑๕๒}ค^{๑๕๓}นั้น^{๑๕๔} พระ^{๑๕๕}องค์^{๑๕๖}ท^{๑๕๗}ร^{๑๕๘}ง^{๑๕๙}กร^{๑๖๐}ร^{๑๖๑}ม^{๑๖๒} ท^{๑๖๓}ร^{๑๖๔}ก^{๑๖๕}ิจ^{๑๖๖} ท^{๑๖๗}ร^{๑๖๘}ง^{๑๖๙}พระ^{๑๗๐}คุ^{๑๗๑}ณ^{๑๗๒} ประ^{๑๗๓}การ^{๑๗๔}ใด^{๑๗๕}
มี^{๑๗๖}อธิ^{๑๗๗}บาย^{๑๗๘}อย่าง^{๑๗๙}ใด^{๑๘๐} เพราะ^{๑๘๑}เหตุ^{๑๘๒}ใด^{๑๘๓}นั้น^{๑๘๔} โดย^{๑๘๕}อธิ^{๑๘๖}บาย^{๑๘๗}ว่า^{๑๘๘} พระ^{๑๘๙}องค์^{๑๙๐}ท^{๑๙๑}ร^{๑๙๒}ง^{๑๙๓}พระ^{๑๙๔}คุ^{๑๙๕}ณ^{๑๙๖}
นาม^{๑๙๗}ว่า^{๑๙๘} พระ^{๑๙๙}เจ้า^{๒๐๐}สุ^{๒๐๑}ร^{๒๐๒}ร^{๒๐๓}น^{๒๐๔}ร^{๒๐๕}ง^{๒๐๖}ค^{๒๐๗} คือ^{๒๐๘}พระ^{๒๐๙}องค์^{๒๑๐}ท^{๒๑๑}ร^{๒๑๒}ง^{๒๑๓}ค^{๒๑๔}ด^{๒๑๕}า^{๒๑๖}ห^{๒๑๗}า^{๒๑๘}ญ^{๒๑๙}ใน^{๒๒๐}การ^{๒๒๑}ค^{๒๒๒}ัก^{๒๒๓} และ^{๒๒๔}มี^{๒๒๕}
มี^{๒๒๖}พระ^{๒๒๗}กุ^{๒๒๘}ศ^{๒๒๙}ล^{๒๓๐}ส^{๒๓๑}ม^{๒๓๒}การ^{๒๓๓}ทำ^{๒๓๔}ให้^{๒๓๕}พระ^{๒๓๖}องค์^{๒๓๗}เจ^{๒๓๘}็ด^{๒๓๙}ย^{๒๔๐}ว^{๒๔๑}ณ^{๒๔๒}ด^{๒๔๓}า^{๒๔๔}ท^{๒๔๕}ร^{๒๔๖}ง^{๒๔๗}พ^{๒๔๘}ด^{๒๔๙} ๕ ประ^{๒๕๐}การ^{๒๕๑} คือ^{๒๕๒}พ^{๒๕๓}ด^{๒๕๔}ธ^{๒๕๕}าว^{๒๕๖}
มี^{๒๕๗}พระ^{๒๕๘}ก^{๒๕๙}า^{๒๖๐}ด^{๒๖๑}ัง^{๒๖๒}กาย^{๒๖๓}ร^{๒๖๔}้าง^{๒๖๕}ร^{๒๖๖}ง^{๒๖๗} ๓ พ^{๒๖๘}ห^{๒๖๙}พ^{๒๗๐}ด^{๒๗๑} มี^{๒๗๒}พ^{๒๗๓}ด^{๒๗๔}พ^{๒๗๕}า^{๒๗๖}ห^{๒๗๗}น^{๒๗๘}ะ^{๒๗๙}ม^{๒๘๐}าก^{๒๘๑} ๓ โภ^{๒๘๒}ก^{๒๘๓}พ^{๒๘๔}ด^{๒๘๕} มี^{๒๘๖}โภ^{๒๘๗}ก^{๒๘๘}
ส^{๒๘๙}ม^{๒๙๐}บ^{๒๙๑}ค^{๒๙๒}ส^{๒๙๓}ม^{๒๙๔}บ^{๒๙๕}ร^{๒๙๖}ณ^{๒๙๗} ๓ อ^{๒๙๘}ม^{๒๙๙}จ^{๓๐๐}า^{๓๐๑}ภ^{๓๐๒}ิ^{๓๐๓}ษ^{๓๐๔}า^{๓๐๕}ติ^{๓๐๖}พ^{๓๐๗}ด^{๓๐๘} มี^{๓๐๙}ก^{๓๑๐}า^{๓๑๑}ด^{๓๑๒}ัง^{๓๑๓}ค^{๓๑๔}ือ^{๓๑๕} อ^{๓๑๖}ำ^{๓๑๗}มา^{๓๑๘}ค^{๓๑๙}ย^{๓๒๐}ร^{๓๒๑}า^{๓๒๒}ช^{๓๒๓}เ^{๓๒๔}็น^{๓๒๕}า^{๓๒๖}ด^{๓๒๗}ว^{๓๒๘}น^{๓๒๙}มี^{๓๓๐}
ค^{๓๓๑}ร^{๓๓๒}ก^{๓๓๓}ุ^{๓๓๔}ล^{๓๓๕}ม^{๓๓๖}ัง^{๓๓๗}ค^{๓๓๘}ัง^{๓๓๙}มา^{๓๔๐}ห^{๓๔๑}าย^{๓๔๒}ช^{๓๔๓}ั่ว^{๓๔๔}ค^{๓๔๕}น^{๓๔๖} ๓ บ^{๓๔๗}ั^{๓๔๘}ญ^{๓๔๙}ญ^{๓๕๐}า^{๓๕๑}พ^{๓๕๒}ด^{๓๕๓} ท^{๓๕๔}ร^{๓๕๕}ง^{๓๕๖}พระ^{๓๕๗}บ^{๓๕๘}ั^{๓๕๙}ญ^{๓๖๐}า^{๓๖๑}ร^{๓๖๒}อ^{๓๖๓}บ^{๓๖๔}ร^{๓๖๕}ุ^{๓๖๖}ธ^{๓๖๗}ร^{๓๖๘}พิ^{๓๖๙}ก^{๓๗๐}ิ^{๓๗๑}
ท^{๓๗๒}ง^{๓๗๓}ป^{๓๗๔}ว^{๓๗๕}ท^{๓๗๖}ัง^{๓๗๗}ไป^{๓๗๘} ๓ ด^{๓๗๙}ั^{๓๘๐}ย^{๓๘๑}ของ^{๓๘๒}ค^{๓๘๓}คุ^{๓๘๔}ณ^{๓๘๕}มี^{๓๘๖}ป^{๓๘๗}ระ^{๓๘๘}มา^{๓๘๙}ณ^{๓๙๐}ด^{๓๙๑}ัง^{๓๙๒}นี้^{๓๙๓} จ^{๓๙๔}ึง^{๓๙๕}ท^{๓๙๖}ร^{๓๙๗}ง^{๓๙๘}พระ^{๓๙๙}นาม^{๔๐๐}ว่า^{๔๐๑}พระ^{๔๐๒}เจ้า^{๔๐๓}
ไธ^{๔๐๔}ย^{๔๐๕}ร^{๔๐๖}ง^{๔๐๗}ค^{๔๐๘} (พระ^{๔๐๙}นาม^{๔๑๐} ๓)

๑ ซึ่ง^{๔๑๑}เรีย^{๔๑๒}ก^{๔๑๓}ว่า^{๔๑๔}พระ^{๔๑๕}เจ้า^{๔๑๖}ไธ^{๔๑๗}ย^{๔๑๘}ร^{๔๑๙}ง^{๔๒๐}ค^{๔๒๑} หรือ^{๔๒๒}สุ^{๔๒๓}ร^{๔๒๔}ร^{๔๒๕}น^{๔๒๖}ร^{๔๒๗}ง^{๔๒๘}ค^{๔๒๙}หรือ^{๔๓๐}สุ^{๔๓๑}ธ^{๔๓๒}ร^{๔๓๓}ง^{๔๓๔}ค^{๔๓๕} โดย^{๔๓๖}
ม^{๔๓๗}ค^{๔๓๘}ร^{๔๓๙}า^{๔๔๐}ษ^{๔๔๑}า^{๔๔๒}น^{๔๔๓}ัน^{๔๔๔}น^{๔๔๕}เ^{๔๔๖}ค^{๔๔๗}ั^{๔๔๘}พ^{๔๔๙}ท^{๔๕๐}ว่า^{๔๕๑} “ร^{๔๕๒}ว^{๔๕๓}ง” ห^{๔๕๔}มา^{๔๕๕}ย^{๔๕๖}ความ^{๔๕๗}ว่า^{๔๕๘} พระ^{๔๕๙}ร^{๔๖๐}ว^{๔๖๑}ง^{๔๖๒}น^{๔๖๓}ัน^{๔๖๔}เ^{๔๖๕}อง^{๔๖๖}

และพระเจ้าสุริยวงศาธิบดี (๒ อีกพระนามหนึ่ง) พระองค์
พระราชอาณาจักรแผ่ไพศาลกว้างขวาง ตั้งแต่แม่น้ำเหอนขึ้นไป (มาติ
กาลังกา) โดยลำดับที่สุดแม่น้ำน่าน ด้านใต้จดโยชยานคร ตลอดถึง
แคว้นศรีธรรมราชรวมเป็นพระยาเอกราชแต่พระองค์เดียวไม่มีประเทศใด
จะเปรียบปาน ชาวพระนครสุโขทัยก็เบิกบานมั่งคั่งด้วยสรรพพัสดุสำเริง
ความปราวณาทุกประการ

พระเจ้าสุธรรพ์ (๓ อีกพระนามหนึ่ง) ผู้ทรงพระกุศลอันประเสริฐ
ด้วยประการฉะนี้ พระองค์ได้ทรงขึ้นครองราชย์สืบต่อ มัชฌิมราชเป็น
บริวารได้เสด็จมายังฝั่งมหาสมุทร ครั้นถึงเมืองศรีธรรมราชแล้ว ก็ได้
ดำรัสถามถามพระเจ้านครศรีธรรมราชมีประการต่าง ๆ

แล้วรับสั่งว่า เราได้มาเที่ยวถึงรัชสีมาของท่าน อันเป็นที่รม
ณ่งสบาย และยังมีตำบลที่ประพาศทางทะเลณทิศด้านทิศใต้บ้าง และมี
รัฐประเทศในแคว้นแคว้นใด ทั้งเกาะเล็กใหญ่ที่โชนบ้าง

พระเจ้าศรีธรรมราชยกพระหัตถ์พูดว่า มีพระราชอยู่ในทิศโน้น
เป็นประเทศโพ้นเรียกว่าเกาะดีหพ เมื่อพระเจ้าสุริยวงศา (๔ อีกพระนามหนึ่ง)
ได้ทรงฟังแล้วตรัสว่า เราได้ยินกิตติศัพท์อยู่ว่า เกาะดีหพมีพระพุทธรูปค่า
รุ่งเรืองมานานแล้ว เราจะใครไปเที่ยวเกาะดีหพจะควรประการใด

พระเจ้าศรีธรรมราชก็ทูลสนองว่า ทางประพาศเกาะดีหพนั้น ต้อง
เสด็จโดยกระบวนสำเภาใหญ่ จะเสด็จไปโดยกระบวนช้างม้าราชรถนั้นมิได้
อนึ่งณเกาะดีหพนั้น มีพระพุทธรูปองค์หนึ่งทรงอิทธานุภาพมาก
พระอินทร์ พระพรหม เทพดา อสูร มนุษย์ทั้งหลาย มีพระอรหันต์

เป็นต้น ได้พร้อมกันสร้างให้สำเร็จลงในวันเดียว เทียนก็ยังประดิษฐาน
อยู่ณพระนครนั้น ชาวพุทธบริษัททั้งหลายได้พากันทำสักการบูชาตามทุก
ทิวาราตรีกาล

อีกประการหนึ่งพระพุทธรูปนันทเทวารักษ์คือ พระสุมนเทพ พระ
รามเทพ พระลักษณเทพ พระกามเทพ ผู้ศักดิ์สิทธิ์ได้พดพิศุขวิทยา
อยู่ชวกาลาดทุกเมื่อ

ครั้นเมื่อพระเจ้าสุริยราชได้ทรงทราบ จึงมีรับสั่งแก่พระเจ้านครศรี
ธรรมราช ให้ถือเอาอำนาจอิทธิฤทธิ์พลเดชานุภาพของพระองค์เป็นอุบาย
ไปคุกคามพระเจ้าลังกา และมหาชนชาวนครให้สละมานะทิฐิยอมตาม
อุบายกำลังปัญญาของพระเจ้านครศรีธรรมราชให้ ได้พระพุทธรูปหิรัญคัม
ภวพระองค์ให้ ได้ทรงบูชาแก่เดวกัน

แล้วทรงให้ปฎิญาณว่าถ้าทำได้สำเร็จพระราชนิสงค์ พระองค์จะมี
บำเหน็จแก่พระเจ้านครให้ถึงพระทัย

เมื่อพระเจ้านครศรีธรรมราชได้รับพระโองการแล้ว ก็จัดเรือบรรทุก
ของอันมีค่าเต็มลำจัดทูตให้ประจำส่งไปยังเกาะดีหพ ครั้นถึงแล้วราชทูต
ก็เข้าเฝ้าถวายบรรณาการอันมีค่า แล้วก็ทูลเบิกส่งรเรศวรพระเกียรติยศ
พระเจ้าสุริยราชว่า ทรงมหิทธิพลเดชานุภาพมาก เจ้าอุบายเฉลยฉฉาด
ในพิไชยสงคราม และลำดับนั้นก็ถวายราชดำเนินอันแสงดังฉัตรสูงมโหฬาร
และขอพระพุทธรูปหิรัญคัมภวมาบูชา

ฝ่ายพระเจ้าสุริยราช ได้ฟังคำทูลและคำราชดำเนินก็ทรงพระโสมนัส
ด้วยถ้อยคำไพเราะที่อันพระองค์ไม่เคยได้ฟังมาแต่ก่อน แล้วครั้นรับรักษา

ด้วยข้าราชการผู้ใหญ่ว่า เราจะควรให้พระพุทธรูปหิ้งค้ำตามราชดำเนิน
หรือประการใด เสนาบดีผู้ใหญ่จึงกราบทูลเรียนว่า พระอรหันต์เจ้า
ทั้งหลาย ๒๐ องค์ได้ทูลนายไว้ว่า พระพุทธรูปนั้นจะไปสู่สมพทวี่ป แล้ว
ทวนกระแสแม่น้ำไปจนถึงแดนแม่น้ำแล้ว ท่านในพระเศ้านั้นจะมีพระเจ้า
ธรรมิกราชพระองค์หนึ่ง จะได้บรรณปฏิสังขรณ์นอพระหัตถ์ใหม่บริสุทธิ
แล้วจะบูชาอยู่ชั่วกาลนาน คือเมื่อใดพระพุทธรูปสร้างมาถว้น ๒๐๐๐ ปีแล้ว
จะมีพระเจ้าธรรมิกราชองค์พระองค์หนึ่ง เสด็จมาในกรุงสุทพ กระษัตริย์
พระองค์นั้นจะได้เชิญพระพุทธรูปหิ้งค้ำกลับมาสู่สมพทวี่ป ก็เหตุนี้โบราณ
กล่าวถว้นมาเป็นดังนี้ ขอพระองค์จงทรงพระวิจารณ์ด้วยพระองค์เองเถิด
เมื่อพระเจ้ากรุงสุทพได้ทราบประพจน์เหตุดังนี้แล้ว ก็ตกลงเป็น
อันยอมยกพระพุทธรูปหิ้งค้ำให้ตามราชดำเนิน จึงได้จัดการสมโภชบูชาเป็น
การตั้งอีก ๗ ทิวาราตรีกาล

พระสังคาคณาจารย์เจ้า เมื่อจะแสดงธรรมนั้นให้แจ้ง จึงดำแดงซ้ำ
ความอีกว่า เมื่อพระเจ้าสุทพราชได้ทราบพระราชดำรัสแล้ว ก็มีพระราช
หฤทัยยินดีเบิกบาน แล้วก็ประชุมชาวพระนครทั้งพระสงฆ์กำหนดการ
สโมสรสมโภชตลอด ๗ ทิวาราตรีรับบูชาพระพุทธรูปหิ้งค้ำเจ้าแล้ว ก็ตั้งสัตยา
ธิฐานทูลขออภัยการวิงวรณ์มาว่า ข้าแต่สมเด็จพระอรรพัญญ์สมเด็จพระเจ้า
ณกาลนบงเกิดมีพระยาเอกราชธรรมิกราชพระองค์หนึ่ง ปราบกฎพระนามว่า
พระเจ้ารังคราช (๕ องค์พระนามหนึ่ง) เป็นพระเจ้าทรงไชย ทรงพระศรัทธา
ฤทธิและทรงพระวิริยภาพ บรมกระษัตริย์พระองค์นั้น ทรงพระศรัทธา
ปลงนาคาเร่เลื้อมไถ่ในคำสอนของพระองค์ ได้รับสั่งให้พระเจ้าศิริธรรมราช
อาราธนาเชิญเสด็จพระองค์ไปเพื่อการบูชาสักการ และประโยชน์เกื้อกูลแก่
ชาวสมพทวี่ป

ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณาเสด็จไปสู่สมมุทอัมป โดยพระทัย
อนุเคราะห์แก่บรมภริยาที่รักนี้ อีกประการหนึ่งและเมื่อพระองค์เสด็จไป
แล้วขอจงได้ทรงดำเ่งพระปาฏิหาริย์ให้ปรากฏแก่พระราชาทั้งหลาย มี
พระเจ้าสุริยวงศ์เป็นประธาน (๖ ชื่อพระนามหนึ่ง) ให้มีพระกมดัดนาค
ทรงเลื้อมไต่ในพระองค์จนหนักหนาเกิด

เมื่อพระเจ้าสุทโธทนะได้กระทำสัตยาธิษฐานดังนี้แล้วก็เสด็จเข้าประครอง
พระพุทธรูปที่หึงค์แทนแห่ไปด้วยมโหฬารสักการบูชาพิเศษทั้งหลาย ให้
ประดิษฐานเหนือบรรพตดังกล่าวนั้น ประดับประดางาม ณ ท่ามกลางบวรนาถ
ซึ่งตกแต่งไว้เป็นอันดี แล้วจึงถวายอภิชาติตาทะพุทธรูปที่หึงค์มาจัดราช
ดำเนินบรรณาการ มอบให้ ในมือราชทูตแล้ว ก็เสด็จเข้าสู่พระนคร
จำเดิมแต่นั้นมานายอำเภอก็เดินเรือมา พระอินทร์ป้องกันมิให้สามารถจะลด
เส้าใบพัดสายระยางหย่อนกันอันใด (๕มธ) ทั้งได้ เรือก็กะทบหินพิม
พิการ (ปลาวัว) ทำลายแหลกเป็นจุณวิจุณไป

ฝูงชนทั้งหลายตายด้วยจมน้ำและเป็นเหยื่อแก่เต่า ปลา มีจระเข้
ฝ่ายพระสุทโธทนะก็พลอยไปในน้ำได้จม ดำเ่งอาการทรงนี้
ทนายด้วยพุทธรูปที่วิจิตรเป็นอันงาม ถอยกระเพื่อมมาตามคลื่น ณ
เมืองพระพิศมัยตรงต่อพระนครศิริธรรมราช ในคราวนั้นก็เป็นคราวที่
พระสมุทเทวดา และพระอากาศเทวดาก็มาสู่เทวสถานมาชมเสวย หาดิ้อยู่
พิทักษ์รักษาพระพุทธรูปที่หึงค์ไว้

ในเรื่องนี้ ถ้าจะมีคำโจทษและคำปวิหารอันใด ถ้าจะมีคำแก้
ปวิภาตอย่างนี้ไซ้ ว่าการที่พระลอยนํ้ามานั้นเป็นด้วยอิทธิปาถของเทวดา

สักวาที่ก็จะฟังกันว่าไม่ใช่อำนาจเทวดา เพราะเหตุใดจึง คำน
เพราะว่าถ้าเป็นอิทธิปาฏิหาริย์ของเทวดาไซ้ ก็เหตุใดในเทวดาเหล่านั้น จึง
ปล่อยพระสีหิงค์ไว้กลางทะเลเล่า เทวดาบางเหล่าก็ระคิเคียนได้ และทั้ง
จะขัดเกดการเข้าสู่วิถีสมาคัมด้วย เพราะเหตุนี้จึงว่าไม่ใช่เทวดานุกา

ปรวาทจึงถามว่า กระนั้นก็เป็นอำนาจของใครเล่า แก้วว่าเป็น
อำนาจของพระพุทธสีหิงค์ ปรวาทถามว่า ถ้าว่าพระพุทธสีหิงค์ทรง
อิทธิปาฏิหาริย์ เหตุใดจึงไม่รักษาประมุขชนที่มาด้วยคนเล่า ปล่อยให้
ฉิบหายตายเสียในปากมัจจุราชสิ้นเล่า และพระพุทธสีหิงค์เองก็คชงคก
กลางทะเลด้วยเล่า เพราะฉะนั้นไม่ใช่อำนาจพระพุทธสีหิงค์

สักวาที่แกว่า แท้จริงความฉิบหายตายโหง่นั้นเป็นบุพกรรมของตัว
ทั้งปวง ไม่ใช่เป็นอย่างอื่น ความเป็นอย่างอื่นในสังสารต่างหาก พระ
สีหิงค์พุทธบุปผารักษ์ามนุษย์เหล่านั้นไม่ได้ ชื่นช้อว่าบุพกรรมนี้ ถึงแม้
ว่าพระบรมศาสดาจารย์เจ้ายังมีพระชนมอยู่ ก็ไม่สามารถที่จะห้าม ความ
ตายได้ฉนั้นใด คล้ายกับเรื่องวิญญูภราชผู้ทำศึกกับด้วยศากยราชทั้งหลาย
สมเด็จพระศาสดาจารย์เจ้า ก็ได้เสด็จไปห้ามชนทั้งสองนั้นถึงสองครั้งแล้ว
พระองค์ยังไม่อาจห้ามได้ ครั้นพระองค์เสด็จกลับมาแล้ว ศากยราช
ทั้งหลายก็ได้พากันตายสิ้น ฝ่ายวิญญูภราชก็ขับพลกลับมาถึงแม่น้ำอจิรวัด
ชุมนุมพลอยู่ณหาดทราย พอถึงกลางคืนบังเกิดฝนฟ้าใหญ่ตกน้ำไหลมา
ท่วมมกองทัพลูกศรกำลังหักพังพากันตายและถูกสายน้ำพัดลงทะเลสิ้น

กณกาล^๕นั้น พระพุทธสิหิงค์หาความได้ก็จริง แต่ว่าล้มบรรณด้วย
อิทธิคุณภาพ ๓ ประการ คือ อิทธิฐานพลของพระอรหันต์เจ้าทรงหลาย ๓
อิทธิฐานพลของพระเจ้าสี่ท้าว ๓ ด้านพลของพระลัคนา^๕ผู้พา^๕พระพุทธเจ้า ๓
เพราะเหตุ^๕นั้น พระพุทธสิหิงค์ไม่อาจจะรักษาคนเหล่านั้น เมื่อ
กำลังท้าวทักดา^๕แกตั้ง^๕แล้ว ปรวาท^๕ ก็จะไม่เห็นทางกล่าวตอบได้อย่างไร
จะต้องให้คำสาธุการว่า เรื่องนี้เป็นปาฏิหารของพระพุทธสิหิงค์เจ้าเด

ณกาลเมื่อพระพุทธสิหิงค์มาใกล้เมืองนครคีรีธรรมราช^๕นั้น พระลัคนา^๕
เทวดาก็มาจากเทวดามากม ได้เห็นพระพุทธสิหิงค์กำลังลอยน้ำอยู่ ก็เสด็จ
มาเข้าสู่นพระเจ้านครคีรีธรรมราชว่า พระองค์ส่งราชทูตไปขอพระพุทธ
สิหิงค์ต่อพระเจ้าสี่ท้าว^๕นั้น พระเจ้าสี่ท้าว^๕ก็ได้ ทำดีการบูชาสมโภช
ส่งพระพุทธสิหิงค์ ขึ้น ๗ ทิวา^๕แล้ว เชิญแห่มา^๕ท่าเรือมอบให้แก่ราชทูต
แล้ว ก็แต่ว่าราชทูตได้เชิญพระพุทธรูป^๕นั้นมาถึงกลางทะเลเรือแตกเสียแล้ว
ชนทั้งหลายตายหมด พระลัคนา^๕พา^๕พระพุทธรูป^๕เจ้าได้นั่งขึ้น^๕การอยู่เหนือหัว
น้ำลอยมาจนกลางแม่น้ำนคร^๕ ๓ วันแล้ว จะมาถึงแคว้นแคว้น^๕ ขอพระองค์
จงจัดเรือพร้อมด้วยเครื่องสักการ^๕ เสด็จไป^๕ต้อนรับโดยด่วนเถิด

พระลัคนา^๕เทวดาเข้าสู่นกตัวตั้ง^๕แล้ว ก็ขึ้นครุฑ^๕หาย ฝ่ายว่า
พระเจ้าคีรีธรรมราช ก็ขึ้นพระบรมม โดยเทวดานุกา^๕พลุก^๕แล้ว^๕รีบเร่ง^๕สั่งให้
นายสำเภาจัดเรือใหญ่ ๓ ลำ เรือเล็ก ๗ ลำพร้อมด้วยเครื่องสักการ^๕ แล่น
ออกไป^๕เที่ยวค้นหาพระพุทธสิหิงค์^๕ได้พบลอยอยู่เหนือหลังน้ำ^๕ ทุกคนก็
พากันปลื้มใจ^๕แล้ว^๕นำ^๕ด้วย^๕มัตถการ^๕แล้ว เชิญขึ้นประดิษฐาน^๕เหนือ

อลังการชานันต์ท่ามกลางเรือใหญ่แล้ว ทำสักการบูชาเล่นเรือกลับมา
แล้วก็ใช้เรือเร็วให้ล่องหน้าไปทูลพระเจ้านครให้ทราบ เมื่อพระองค์ได้ทรง
สดับประพาสข่าวดังนั้น ก็ทรงพระเกษมสันต์โสมนัส ยกพระหัตถ์
ขึ้นประณมอภิวาทนาการสรรเสริญพระพุทธรูปว่า อโห โอ หนี่ง
พระคุณพระพุทธรูปองค์เดียวจะหาเปรียบมิได้ เป็นอันศิวสัยแท้ เพียงแต่
พระพุทธรูปอันหาซึ่งมิได้ ครั้นเรือท่าล่นแล้ว ก็ยังไม่หวนใจจะกลับมา
ดูเราจนได้ ตั้งแต่นั้นไปข้าพเจ้าจะขอถึง พระพุทธรูปและพระธรรมคุณ
ทั้งพระสังฆคุณด้วยเป็นสัจจะที่พึง ตราบเท่าชั่วกาลชีวิต

เมื่อพระเจ้านครได้สรรเสริญพระพุทธรูปแล้ว ก็จัดการคอยรับรอง
พระพุทธรูปนั้น ครั้นถึงค่ำวันจันทร์ ๓ เรือทรงพระพุทธรูปก็มาถึงท่า
พระราชาได้ทรงทราบแล้ว ก็ให้ตั้งถ้องรับเอาประกาศชาวพระนคร ให้
ถือดอกไม้อ้อยหอมเป็นต้นมา และให้คัดแต่งอเนกบุชาวอุปการณวิเศษมี
ประเภทเป็นคันว่า หม้อทอง หม้อเงิน อันเต็มด้วยน้ำหอม น้ำดอกไม้อ
สุกเป็นต้นบ้าง เป็นคันว่า จามร วิจารณ์ ฉัตร ธงปฏึกต่าง ๆ มีคัน
อันวิจิตรด้วยทองและเงิน และมณีนีละแก้ว ๘ ประการเป็นต้นบ้าง และ
เบญจางคคันวรี นพปิ่นและตะโพน เบิงมาง กลอง สังข์ บัณเฑาะว์
เป็นต้นบ้าง ต่างประโคมขับลือคำพิสดารเสียงเสียดังอยู่ขี้น ขกทัพ
ออกจากพระนครด้วยพวกพล มโหฬารสักการมากเหลือประมาณ ประ
หนึ่งห้วงทะเลหลวง เติร์ดลงไปสู่ท่าเรือแล้ว ทางของเหล่านั้นถึง
ประณมทักถ้อยภาวนา ตั้งมนต์การคำนึง ประหนึ่งว่าองค์พระพักพล
ญาณเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ แล้วกราบทูลว่า ข้าแต่สมเด็จพระสังฆราช

สัมพุทธเจ้า กิริยาที่พระองค์เจ้าเล็ดจมาน เป็นการดีเป็นดำริุคมนาการ เพื่ออนุเคราะห์แก่ฝูงเทพดาและมนุษย์ มีเหล่าข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เป็นคนณถิ่น อีกประการหนึ่ง พระคำสอนาของพระองค์ จะดำรงจำเริญ อยู่ถ้วน ๕๐๐๐ พรรษา เพื่อประโยชน์และสุขแก่ชนทั้งหลายน มีพระเจ้า วัชรราชเป็นต้น

เมื่อพระเจ้าศิริธรรมราชได้รำพันต่อพระสีหิงค์พุทธรูปตั้งแล้วก่ ถวายอภิวาทเชิญเสด็จพระพุทธรูปให้ขึ้นสู่ทนาการ ฌยานสู่วรรณดีวิกาแท้ มาเข้าภายในพระนครพร้อมด้วยบุษาดักการวิเศษทั้งหลายน เชิญให้ประดิษฐานอยู่เหนืออมบรรตดังก้อนคังไว้ณท่ามกลางมณฑปในพระสถานหลวง

อนันเป็นนิทานที่พระพุทธสีหิงค์ พุทธรูปได้เข้ามาสู่สมมุติเป็น
บริเฉทที่ ๓

บริเฉทที่ ๔

ถันนั้นมา พระราชา พระอุปราช พระยุพราช พระราชบุตร และ พระราชเทวี พระธันมนารทั้งหลายน มีหมู่ชาวพระนคร และเสนาอำมาตย์ เป็นต้น แวดล้อมเป็นยศบริวาร ได้พากันไปทำสักการบูชาด้วยนานา สักการวิเศษต่าง ๆ ตลอด ๗ ทิวาราตรีกาล

ไซ้แต่เท่านั้น เทพเจ้าทั้งหลายมีพระอินทร์พระพรหมเป็นต้น ก็ ไปรยปรายทิพยบุษามาถาสักการให้คักถลงมาแต่อาภาศเพื่อจะบูชา

ฝ่ายพระเจ้าศิริธรรมราชได้ทอดพระเนตรเห็นมหัศจรรย์ดังนั้น ก็ทรง เกษมสันต์โสมนัสดีสุดที่จะประมาณ ทรงเปล่งอุทานว่า ข้าแต่สมเด็จพระ

พระเทพยครุเจ้า ข้าพระพุทธเจ้านี้ไม่เสียที่เกิด คือความเกิดของข้าพระ
องค์มุต ข้าแต่สมเด็จพระทศพลโลกนาถเจ้า ในตาของข้าพระพุทธเจ้า
เล็กไม่มีด ก็ดั่งว่างแต่เห็นผลคำสอนของพระพุทธองค์เจ้า ข้าพเจ้าก็
ได้ยกละแล้ว สักการอันควรแก่ข้าพระพุทธองค์ ข้าพระบาทก็ได้ดอง
ส้มโกษพระองค์แล้ว ขอสมเด็จพระโลกนาถเจ้า จงอนุเคราะห์แก่
ข้าพระองค์ทรงดำแดงปาทิหาร ในท่ามกลางประชุมชน เพื่อให้ผลเจริญ
สู่พระ โยชนเกิดอยู่แก่ประชุมชนและถึงสุคติ ในทิพยสวรรค์ชั้นประเสริฐ

เมื่อพระเจ้าศรีวิธรรมราช เสด็จอุทยานดังนั้นแล้ว พอลาคำประกาศ
อาราธนา โดยอำนาจกำลังบุพเพโยคพยากรณ์ของพระอรหันต์เจ้า
ทั้งหลาย ๒๐ พระองค์ และอำนาจกำลังดีขยาริฐานของพระเจ้าสีหพรหม

ขณะนั้นพระดีหิงก์พุทธรูปเจ้า ก็เสด็จจากบวรบัลลังก์อาสน์ ดอย
ขึ้นไปสู่พินนาศากส์ทรงนั่งสมาธิภาวนาอยู่ณคณันมพร เสด็จพระฉัพพิริวงส์
ขึ้นบวรรุ่งโรจน์ไสตนาการสว่างทั่วทิศานุทิศ ประชุมพุทธบริพัตทั้งหลาย
กรันได้เห็นดังนั้นก็พากันถวายอภิวัดชวติคเห็นเอ่เคี้ยวเร่ถ้ำแห่งคน ๆ แล้ว
ซ้องสาธุการสรรเสริญพระพุทธคุณ กระทำสักการบูชาต่าง ๆ มีอันช โบก
แผ่นผ้าสาธุการเป็นต้น

ฝ่ายพระเจ้าศรีวิธรรมราช เมื่อทอดพระเนตรเห็นอัศจรรย์ และทิพย
สักการนั้น ๆ ก็ถวายอภิวันทนากร แล้วเสด็จมาโดยด่อน สังกษโยธา
ของพระเจ้าสุธรรมราช (๗ อีกพระนามหนึ่ง) ซึ่งตั้งทัพแรมอยู่นั้น
ให้รีบเร่งกันไปทูลประพฤติเหตุที่ปองแก่พระเจ้าสุธรรมราช

พระเจ้าสุริยวงศา - เมื่อพระองค์ได้ทรงเสด็จแล้วก็ทรงไถ่มนต์
พระราชฤทธิยาบาช่านไปด้วยพระบริดา จึงยกพระหัตถ์ทำอัญชลีครแล้ว
ก็กล่าวสรรเสริญพระพุทธรูปแล้ว รับสั่งให้ คักกลองร้องประกาศขงทัพ
ของพระองค์ทุก ๆ คนให้ ถือบเครื่องสักการบูชาแล้ว พระองค์ก็พร้อม
ด้วยพระอุปราชยุวราชและหมู่อำมาตย์ มีสุริยาเป็นต้นแวดล้อมเสด็จไป
สู่เมืองคีรีธรรมราชนครแล้ว พระองค์ก็เสด็จทรงดำเนินด้วยพระบาท
ทอดพระเนตร ในเมืองบนกระทำอัญชลีเห็นพระเคี้ยวเกด้า ขนิษฐาพระ
พุทธรูปหึงค์แล้วกล่าวคาถาในมนต์ เพื่อเชิญพระพุทธรูปไปว่า ข้าแต่สมเด็จพระ
พระโตกนาถเจ้า ๆ พระพุทธรูปองค์ทรงมหิทธิฤทธิ์ในโลก ข้าพระบาทถวาย
ประณามพระพุทธรูปองค์ประเสริฐในไตรภพ ข้าพระบาทปรารถนาจะใคร่
เชิญพระพุทธรูปองค์เจ้าจากเมืองนี้ไปสู่เมืองโน้น ขอพระองค์จงทรงยินดี
และอนุเคราะห์แก่ข้าพชนพบุและเทพยดาทั้งหลายในภวาลย์เกิด คำส่นาของ
พระองค์จะดำรงจำเริญอยู่ชั่วกาล พระองค์เสด็จไปสู่เมืองสุโขทัยใน
อาณาจักรของข้าพระองค์ขึ้นเป็นพระนครมิ่งคัง สมบูรณ์บริบูรณ์กว่าเมือง
นี้เป็นอันมาก ถ้าเมื่อนพระองค์เสด็จจากเมืองคีรีธรรมราชไปสู่ทาง
ชลมารค เพื่อการอนุเคราะห์แก่ข้าพระบาททั้งหลายแล้ว ขอพระชินสีห์
เจ้าจงเสด็จลงมาสู่เมืองเคี้ยวเกด้า แห่งข้าพระบาท แล้วเสด็จทรงนิสั
ทนการให้ประสมสาธุชนได้เห็นพร้อมหน้ากัน ณ ถิ่นบัดนั้น พอชาดคำ
อาราธนา ณ ขณะนั้นพระพุทธรูปก็เลื่อนลงจากอากาศ มีกิริยาอันประ
คัมชานอยู่ ณ เมืองพระเคี้ยวบรมกษัตริราชเจ้า

ณลำดับนั้น ประชุมชนชาวพระนครทั้งหลาย ทั้งภายในภายนอก และหมู่พลพดณิกายก็พากันเอื้อมมือขึ้นร้องสาธุการอยู่หนึ่งวัน แล้วบรมกษัตริย์ก็ อันเชิญพระพุทธรูปให้เคลื่อนลงจากเมืองพระเคียวให้ประทับ ณ สุวรรณเสวिका แหนเห็นไปด้วยอภิมุขชาติการมากประมาณ ทั้งพลโยธาหาญหมู่พยุหะแสน ยากร พร้อมด้วยพระราชวงศ์แวดล้อมเป็นยศบิหาร โดยลำดับ จนถึงกรุงสุโขทัยราชธานี

เพราะเหตุนี้พระสังคหิการาชเจ้าทั้งหลายจึงแสดงอรรถนั้น ด้วย อำนาจกาฬพัณสี ให้เป็นเครื่องประดับใส่ศกพรหมินดว่า อิติ ราชวโร เป็นอาทิ แปลความก็ว่าในหนหลังว่าพระราชเจ้า เมื่ออันเชิญพระพุทธรูปอันประเสริฐให้ถอยลงสู่พระเคียวเกล้าในทันใดแล้ว ก็อาราธนาให้ทรง นิสัยนาการใน พระวอทองอันส่องใสงามวิจิตรด้วยข้อฟ้าแล้วแห่ล้อมด้วย ดุริยางค์ดนตรี คือตะโพน บัณเฑาะว์ สังข์ กลอง ก้องกึกพลก่นทงเพลงรำ ขัณฑ์ประสาธน์กัน แล้ววันเหลือที่จรประมาณ บรมกษัตริย์ก็เสด็จด้วย มหันตยศ บิหารแวดล้อมด้วยราชวงศ์เสนาโยชามาด้วยราชรถพดณัฏฐัง และเติร์เท้าถันห้าวหาญ งามตระการแต่ละกระบวน ๆ ต่าง กัน ผู้ที่ จะรำพันเป็นอนเณกเหลือคณนา

สมเด็จพระราชาเจ้า พระองค์ประกอบไปด้วยพลเสนาต่าง ๆ มาก ค้ำห้วงทะเลหลวง มีอาชัฏจรประมาณได้ ทั้งพระภุชชเหลือที่จรประมาณ ได้บังเกิดบริบูรณ์ในพระองค์ ๆ เสด็จทรงนำประคองพระพุทธรูปเสด็จเจ้าไป โดยพระหัตถ์ ครบเท่าบรรดถึงกรุงสุโขทัยราชธานี แต่นั้นมาที่ทรงสร้าง พระมหาวิหารอันสมควรประดิษฐานพระพุทธรูป แดงามตระการด้วยเครื่อง

๒๓

ประทับตกแต่งและจัดเครื่องสักการบูชา มีต้นว่าประทับรูป และเครื่องหอม
ต่าง ๆ อันเป็นอุปการแก่การบูชา ๆ ดังได้เป็นนิมิตกาล ฯ

อันนี้เป็นนิทานที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งให้คิด ถวายปัญญาพุทธเจ้าเสด็จเข้ามา
สู่เมืองสุโขทัย บริเวรที่ ๕

บริเวรที่ ๕

จำเนียรกาลนานมา พระเจ้าบรมวงศ์ (ชื่อพระนามหนึ่ง) ที่วงศ์
แล้วพระปาลราชราชบุตรได้เสวยราชเป็นลำดับมา

และพระเจ้าปาลราช ก็ได้ปฏิบัติบูชาพระพุทธเจ้าทรงสั่งให้คิด โดย
สักการบูชา พระองค์ก็ดำรงอยู่ในทิศธรรมมิได้กำเริบจนกาลถึงวงศ์

พระโอรสทรงพระนามว่า พระยาไทยราชได้เสวยราชทรงพระเกียรติยศ
ปรากฏต่อมา พระองค์ได้ทรงบำรุงบูชาพระพุทธเจ้าทรงสั่งให้คิด โดยสักการบูชา
ทรงตั้งอยู่ในอัมมาทรรณ อยู่จำเนียรกาลจนถึงกาลกำหนดพระชนมายุก็
ถึงวงศ์ พระราชโอรสทรงพระนามว่า พระเจ้าอุทโทสิตราช ก็เป็นกษัตริย์
ภานาม (ได้บำรุงพระสัพพะปัญญา มาเหมือนกัน) จนถึงวงศ์

ลำดับนั้นมา พระเจ้าอุทโทสิตราชได้เสวยราช^(๑) ก็ทรงตั้งอยู่
ในทิศธรรม จนปรากฏพระนามว่าพระเจ้าธรรมราชก็ได้ทรงบำรุง

(๑) พระเจ้ากรุงสุโขทัยที่ปรากฏในศิลาจารึกที่ ๕ พระองค์ ตั้ง
กล่าวในหนังสือนี้แต่พระนามไม่ตรงกัน ที่ในจารึกนั้น ๑ พระเจ้าศรีอินทรา
ทิตย ๒ พระเจ้าบานเมือง ๓ พระเจ้ารามคำแหง ๔ พระเจ้าเลอภัย
๕ พระเจ้าฤทัย

พระพุทธสิหิงค์ออกมาเนื่องนิตยกาล กษัตริย์พระองค์นั้นได้บำรุงพระรัตนไตรย์ และได้เล่าเรียนนาฬทรวงโคธบฏกษานาญในอรรถในธรรม เมื่อถึงวันจาตุตถ์ บัณฑิตและอริยมี ก็ได้ทรงรักษาอัฐฐีศัตและทศศีลตลอดกาลทั้งปวง พระองค์ทรงรักษาปกครองแคว้นแคว้นชนบทตามแบบพระเจ้าจักราช รักษา มาแต่เดิม

ณกาลนั้น พระเจ้ารามาริบัติเป็นกษัตริย์ครองกรุงอโยธยา เมื่อทรง ทราบว่า พระเจ้าอัฐฐกฤทไทย มีได้ตั้งอยู่ในความประมาท^(๑) ก็ยกทัพขึ้น ไปล้อมอยู่หัวเมือง ทวีตวันคร^(๒) พอได้ช่องก็ยกเข้าปล้นได้พระนครอยู่ใน ใจจอมพระพิศลแล้ว ให้พระเจ้าเคช^(๓) ราชบุครครอบครอง พระองค์ก็เสด็จ กลับ

ฝ่ายพระอัฐฐกฤทไทย ได้ทูลวิงวอนขอพระเมตตาจิตต์ คือพระเจ้า รามาริบัติแล้วทำด้วยดาบถดาญพระเจ้ารามาริบัติ ก็โปรดให้ไปครอง เมืองทวีตวันคร พระอัฐฐกฤทไทยก็ได้เชิญพระพุทธสิหิงค์ ไปตั้งการบูชา ไว้ในเมืองทวีตวันครนั้นจนตลอดกาล และพระองค์ได้เสวยราชโดยธรรม จน

(๑) ที่ว่าไม่ประมาทตรงนี้หมายความว่าในทางธรรม ในหนังสือ อื่นบางฉบับว่าเพិនไปในการพระราชกุศล

(๒) ทวีตวันคร มาแต่ชื่อเมืองสองแคว คือเมืองพิษณุโลก ทุกวัน

(๓) พระเจ้าเคช ในหนังสือชินกาลมาลินีเรียก ว่าคเคช อามาตย์ทศรองเมืองสุวรรณภูมิ ตรงกับขุนหลวงพงษ์ที่เสวยราชเป็น สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓

ถึงกาลกำหนดพระชนมายุ และพระเจ้าอัฐภุชญาไทยราช เมื่อพระองค์
เลื่อมบุญกุศลลง เมืองทิวาชนครก็กลับมาได้แก่พระเจ้ายามาธิบดีอีก
พระเจ้ายามาธิบดีจึงได้รับเอาพระพุทธรูปหังคังเรื่อใหญ่ต้องมาประดิษฐาน
ไว้ในกรุงอโยธยา (อโยทโยท) ในพระวิหารที่ไว้พระพุทธรูปหังคังนั้น มี
พระพุทธรูปมฤตุมายคังอยู่ประปรายคนกัน มีเครื่องบูชาถักรต่าง ๆ
ชนิดกับบูชาอยู่ในที่เดียวกัน เพราะเหตุนี้ชนภายนอกที่ไม่เคยรู้เห็นแล้ว
จะดำกัญม้นหมายเอาองค์ใดเป็นองค์ใดนั้น ยากที่จะรู้ได้ ๆ

อันนี้เป็นเรื่อง พระพุทธรูปหังคัง ออกจากกรุงสุโขทัยคมาอยู่กรุง
อโยธยา บริเลทที่ ๕

บริเลทที่ ๖

ณสมัยกาลครั้งนั้น ยังมีพระยาเอกราชพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่า
พระเจ้าญาณดิศ เสด็จราชอยู่ในเมืองฉวีปราการ (กำแพงเพชร)
และพระเจ้าญาณดิศนั้นพระองค์ทรงพระปรีชาญาณและเป็นพระเจ้าทรง
ธรรมด้วย เมื่อพระองค์ได้ทรงสดับพระเกียรติคุณอันเลื่องชื่อของพระบวร
พุทธรูปหังคังอันทรงศักดิ์านุภาพมากณนั้น พระองค์มีพระทัยจะใคร่ได้
พระพุทธรูปหังคังนั้นไว้เป็นที่พิศวาสถิตมพระราชศรัทธา พระองค์จึงได้
ทูตปรีกษาระหัดเหตุกับพระราชมารดาผู้ทรงเบญจพิภกัตยานีและฉลาด
ในกลลขด้วยคำสวดร อาจประโคมประเล้าให้พระเจ้ายามาธิบดีทรงโปรด
ปรานได้ แล้วก็ส่งไปถวายแก่พระเจ้ากรุงอโยธยามหานคร เมื่อสมเด็จพระ

ป่วนคร (เมืองเทพนคร) ครั้นเรือทรงพระพุทธรูปมาถึงก็ถวาย
 อภิวันทนาการบูชารับพระไว้ แล้วเชิญทวนเข้ามาประดิษฐานไว้ณเมือง
 อหิวิปราการ จักการบูชาและเครื่องบูชาทั้งปวงโดยสักกัจฉาการพแล้ว
 ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคเปล่งอุทานวาจาว่า เราได้ตั้งความปรารถนาไว้
 ทุกเช้าค่ำ เพื่อจะนำเรือพระพุทธรูปนี้หิงค์ทุกเมื่อ ความหวังของเราสำเร็จผล
 แล้วหนอ ความดำริของเราสำเร็จผลแล้วหนอ ด้วยความตั้งใจได้ถึง
 ที่สุดแก่เราแล้ว จำเดิมแต่ไปเราจะได้นำเรือพระพุทธรูปของพระเจ้าให้ภีย โยภาพ
 ยิ่งขึ้นไป พระเจ้าญาณดิลกได้เปล่งอุทานวาจาโดยความยินดีภีย โยภาพด้วย
 ประการดังนี้

ฝ่ายว่าพระราชเทพเมื่อได้รับสั่งให้ชนทั้งหลายเชิญพระพุทธรูปหิงค์ไป
 แล้วประมาณได้สัก ๓ วัน นายพุทธบาททั้งหลายก็พากันมาในพระวิหาร
 มิได้เห็นพระพุทธรูปหิงค์เจ้า ต่างก็ถามกันอยู่ยังมี แล้วก็พากันไปเฝ้าพระเจ้า
 ราชทูตทูลทูลว่า ข้าแต่สมเด็จพระเจ้า พระองค์ได้พระราชทาน
 พระพุทธรูปหิงค์ ให้แก่พระแม่เจ้าหรือ บรมกษัตริย์ศรีวิชัยได้พระราชทาน
 พระพุทธรูปหิงค์ พระองค์ประทานพระพุทธรูปองค์อื่นต่างหาก ข้าแต่
 สมเด็จพระเจ้า ถ้าเช่นนั้นเมื่อใดแล้ว ๓ วันมานั้น พระแม่เจ้าได้รับเอา
 พระพุทธรูปหิงค์เจ้าตรงเรือส่งไปยังเมืองอหิวิปราการแล้ว

เมื่อพระเจ้าราชทูตมาจับตัวราชทูต ทราบดังนั้น ก็รับสั่งให้เรือเร็ว
 รับตามไปรับเอาพระพุทธรูปหิงค์คนมา ก็แต่ว่าเรือเร็วนั้นมิอาจจะไปทันที่
 ปากน้ำได้ ก็พากันถลันมากราบทุกทุกประการ บรมกษัตริย์ศรีวิชัยก็ทรงขัดเคือง
 ครั้นรับทราบพระราชเทวามีประการต่าง ๆ พระนางเจ้าก็กราบทูลโดยอุบาย

ต้นของพระโองการว่า ข้าแต่สมมติเทวราชเจ้า ข้าพระบาทได้รับพระราช
 อนุญาตแล้วให้เชิญพระพุทธรูปไปองค์หนึ่ง จึงได้ไปรับเอาตามที่พระราชทาน
 หาทราบเกล้ากระหม่อมฉันว่าพระองค์ใดจะเป็นพระพุทธรูปสิ่งใด ไม่ แต่เมื่อได้
 เชิญเอาพระพุทธรูปสิ่งใดไปก็เป็นความผิดอยู่แล้ว ขอได้ทรงพระกรุณาโปรด
 อนุญาตให้ฉันจำต้องห่อพระพุทธรูปด้วยผ้าใหม่ก่อนแล้ว ก็จะเชิญกลับ
 มาถวายคืนตามพระราชประสงค์ทุกประการ

เมื่อพระเจ้ารามาชิตได้สดับมธุรพจนการของพระนางเจ้า กับบริวาร
 ความพิโรธ ทรงอนุญาตให้รับพระพุทธรูปสิ่งใดไปเป็นแบบตามปรารถนา
 จำเดิมแต่นั้นมานางพระยาก็เป็นที่สนทนากล่าวของบรรดามัษกรียตั้งแต่ก่อน

ฝ่ายพระเจ้าญาณดิศราชก็ได้พระพุทธรูปสิ่งใดไปปฏิบัติบูชาด้วยอุบาย
 ปรินิพพานของพระวชิรญาณนั้น แล้วพระองค์ก็ให้ช่างทำกระถางดินและ
 ดอกไม้ธูปเทียนเงินทองเครื่องอุปการบูชาทั้งปวง ตั้งไว้สักการบูชาเป็นนิตย
 ภาต

เพราะเหตุนี้พระ โยธยานจารย์เจ้า จึงกล่าวอรรถาธิษฐานว่าพระบวร
 พุทธสิ่งใดเจ้า มียศมีเดชสูง เมื่อพระองค์เสด็จไปอยู่ที่ใด ๆ ก็ดี ก็ย่อม
 มีสักการบูชาบังเกิดมาก นำคำสอนให้รู้เรื่องดังดวงประทีป ฝูงเทวา
 มนุษย์ทั้งหลายได้บูชา เพียงว่าพระพุทธรูปองค์เจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ณ
 นั้นเป็นนิทานพระพุทธรูปสิ่งใดเจ้าไปสู่เมืองอริยปราการ เป็นมรดก ๖

บริเฉทที่ ๗

กิตติศัพท์ของพระพุทธสีหิงค์เจ้าได้แพร่หลายแผ่ไปในประชุมชนและ
ท่านผู้เป็นประธานในประชุมชนนั้น ด้วยประการดังกล่าวมาแล้ว

ในสมัยนั้น มีพระเจ้ามหาพรหมองค์หนึ่งทรงพระนามว่าพระเจ้ากั
ราชา^(๑) พระองค์ทรงพระรูปโฉมโฉมพรรณงาม มีอุทยานมากทรงแ
กิตติรุ่งเรืองเป็นราชบุตรของพระเจ้ามหาพรหมทรงพระนามว่า พระเอกธดา
(พระเจ้า ๓๐๓ ปี) ผู้ทรงบุญราศี คือพระคุณสูงที่ประมาณ มีต้นว่า
การปกครองพระราชวงศานุวงศ์และการสงครามอันขึ้นเสด็จขึ้นสมบัติ
ด้วยหมีเอณกณิกาย คือพลช้างพลม้าพลรถพลทหารเคียวทำทงหลายเหล่า
ประมาณ พระเจ้ามหาพรหมองค์นี้ ก็ประกอบการสงครามขึ้นแล้วตาม
พระราชบิดา เสด็จราชอยู่ในเมืองชินนคร (เชียงใหม่) พระกนิษฐาธิราช
ของพระองค์ ทรงพระนามว่าพระเจ้ามหาพรหม ได้เสด็จราชอยู่ในเมือง
ชรียานนคร (เชียงใหม่) และพระเจ้ามหาพรหมนั้น พระองค์ฉลาดในการ
ช่างรบเป็นต้นว่า วิจิตรกรรม (ช่างแม่) และกักรรม (ช่างแกะ)
ไม่มีผู้ใดเสมอ

ณกาลนั้นมีภรรยาหนึ่ง เมื่อเธออยู่ในเมืองชรีปรภากรนั้น ได้มี
รูปพระพุทธสีหิงค์ด้วยขม่งแสงแต่ไดนาเธอพระขม่งนั้นมาสู่เมืองชรียานนคร
แล้วได้อวดแก่พระเจ้ามหาพรหม และพรรณนาคุณพระพุทธสีหิงค์นั้นโดย
พิเศษต่าง ๆ เมื่อพระเจ้ามหาพรหมได้เห็นรูปแบบและดีกับคุณพิเศษ

(๑) ในพงศาวดารโยนกเรียกพระเจ้ายี่ก่อน เป็นราชบุตรพระเจ้า

พระเจ้ารามาริบัติได้ทักันการเห็นพระราชเทวี ทรงพระศิริวิธาคเป็นอันงาม
ก็ทรงพระสันหาปราศรัยโดยสันทิพิศवादและทรงร่วมปราสาทอยู่กับพระเทวี
นั้น จำเนียรกาลแต่นั้นมานางพระยากก็ได้สมสันทิพิศवादไปรดปรานมากจน
ทุกวัน ครั้นเวลาพระเจ้ารามาสั่งเจ้าผู้ตั้งผู้ใส่ยาสั่งได้โอกาส นางก็
กราบทูลว่า พระพุทธรูปสัมฤทธิ์เป็นอภิวาทบูชาในเมืองฉะวีรปราการไม่มี
ขอพระองค์ทรงพระราชทานสืบไว้สักองค์หนึ่ง ขอให้ชาวพระนครได้กราบ
ไหว้บูชา

เมื่อพระเจ้ารามได้ทรงสดับกาดังประทับอยู่ด้วยวราภริยาก็ตรัส
อนุญาตให้รับไปองค์หนึ่งตามปรารถนา เมื่อนางพระยาได้รับราชานุญาต
แล้ว ก็ถวายบังคมตามาจัดประทับรูปเทียน ดอกไม้ธูปหอมพร้อมแล้ว
ก็เสด็จไปสู่พุทธาราม ครั้นความกระหายพุทธานุชาตราได้พระราชานุญาต
พระราชทานพระพุทธรูปองค์หนึ่งควรเราจะรับเอาองค์ไหนไป นายพุทธานุชา
ก็ทูลว่าตามแต่พระแม่เจ้าจะปรารถนาเถิด

ฝ่ายว่านางพระยาไม่รู้จักพระพุทธรูปสิ่งใด จึงประทานดินบนทองพัน
คำตั้งแก่นายพุทธานุชาผู้หนึ่งเป็นการสืบแล้ว นายพุทธานุชานี้กับท้าวทอง
ให้ทรงทราบพระพุทธรูปสิ่งใด แต่นางพระยาก็ทรงกำหนดจำพระพุทธรูปสิ่งใด
ไว้แล้วก็เรียกเรือ มาจอดไว้หน้าท่า ๓ ลำแล้วจึงถวายอภิวาทพระพุทธรูป
รูปแล้ว เสด็จลงเรือรีบส่งไปให้พระราชบุตรของพระองค์ เมื่อก่อนแต่จะส่ง
พระไปนั้นพระนางเจ้าก็ใช้เรือเล็กให้ขึ้นไปทูลพระเจ้าญาณดิศราชให้ทรง
ทราบระหัดเหตุและจัดการรับรองพระพุทธรูปเจ้า ครั้นพระเจ้าญาณ
ดิศราชได้ทรงทราบแล้ว พระองค์ก็เสด็จลงเรือต้องไปคอยอยู่เมืองเทว

ก็บังเกิดความยินดีหาที่จะเปรียบปานมิได้ ก็อยากได้พระพุทธเจ้าองค์หนึ่งมาเป็น
ของตน จึงได้มีราชสาส์นไปนัดกับพระเจ้ากัณโฐมาหาราชผู้เชษฐาให้ทราบคำ
ครันได้รับราชสาส์นตอบมาเป็นทีดกตงแล้วก็ตั้งพระทัย จึงให้ตั้ง

ประกาศนัดประชุมพลเสนาให้มาพร้อมกัน กำหนดการกระทำทัพ ฝ่าย
พระเจ้ามหาพรหมก็จัดพลสุริยา ๘ หมื่นให้แม่ทัพคุมมาตอบให้แก่พระเจ้า
มหาพรหม ๆ ก็คุมกองทัพทั้งสองพระนครนั้น ยกมายังเมืองวชิรปราการ

พระโอรณาจารย์ จึงประพันธ์คาถากถาว่าให้พิสดารว่า ศโค ปอโร
ราชา เป็นอาทิ แปลว่าถ้าฉันนั้น พระบวรราชพระเจ้ามหาพรหมผู้ของอา
ตมบุตรด้วยพลอันเกิดจากตาแสดล้อมพระองค์ คือพลช้าง พลม้า พลรถ
พลเคียว ครุฑกระบวยเบญจเสนาภคพยุหะเดวิกองทัพมาทางบกทางน้ำ
ไม่ได้แหลกลางเป็นผกคฤ เที่ยงช้างม้ารถพลเคียวจรดด้านเยี่ยงเท้าก็ยกกอง
ประหนึ่งว่าอากาศจะจับแคบ พันพระชนม์ประหนึ่งว่าจะถล่มทะลายลง

ครันเมื่อพระเจ้ามหาพรหม ยกพลนิทลายมา มีขานักก็ได้ถึงเมืองวชิ
รปราการ จึงสั่งให้ตั้งขุนนางกรมกองทัพออยู่ในที่ไชยภูมิ แล้วก็สั่งให้คน
เข้าไปเจรจาให้ทราบว่า เราผู้ซึ่งมหาพรหมได้ยกพลพลโยชามาถึงนคร
แล้ว พระเจ้ากัณโฐมาหาราชจะประลองสงครามให้งามเมือง ก็อย่าหวั่นใจ
ให้รบยกพลนิกรมารบนาราย ถ้าไม่อาจหาญจะทำศึกไชร์ ก็ให้มอบเสียด
ฉัตรไชยแก่เราโดยด่วน อย่าหนักหน่วงไว้ให้ยากแก่ไพร่พลเมืองเลย

พระเจ้าญาณพิศราชได้สดับสาส์นแล้วทรงแย้มสรวล เมื่อพระองค์
จะบอกรับข่าวพระนครทั้งหลายนมิให้ประหวั่นแก่ศัตรู ทรงพระดำริตอบไว้
โดยพระญาณปรีชาของพระองค์ว่า ตีแล้วพระเจ้าข้า พระมหาพรหมวรราช

เจ้า พระองค์ก็เสด็จมาแต่ทางไกล ถึงข้าพระองค์ทุกถลาม พระองค์ได้เสด็จ
มาถึงที่สถิตานันด้วยพระประสูติวงศ์ใด หรือว่าเหตุเป็นประการใด
พระองค์จะสำคัญว่ากรรมอันข้าพระองค์ได้ทำผิดร้ายเป็นอย่างไรหรือ หนึ่ง
เจ้าฉันขอว่าพระพรหมทั้งหลายก็ย่อมเป็นพระบิดาของสากลโลก อาศัย
เหตุนี้ ข้าพระบาทก็เป็นพระราชบุตรของพระองค์ผู้ทรงพระนามว่า พระ
พรหม ๆ ก็เป็นบิดาของข้าพระบาท ฉันขอว่าบุคคลผู้เป็นบิดาของโลก
ทั้งหลาย ก็ย่อมอนุเคราะห์สั่งเคราะห์แก่บุตรทั้งหลาย พระองค์จึงทรง
พระกรุณาโปรดยกเจ้านราชบุรุษบุตรของข้าพระบาททั้งหลาย และพระราช
เทวกับแฉ่นแฉ่นทั้งคองข้าพระบาทด้วย สรรพสิ่งนอกจากนี้แล้วข้าพระบาท
ยอมถวายฉัน ขอพระองค์อย่าได้ทำความพิวาศแก่ข้าพระบาทเลย
พระบิดาเจ้าข้า

พระเจ้าญาณดิศราชดำรัสตอบพระราชดำเนียงดังนี้แล้ว รับสั่งให้พระ
สุคันธเถรเถรสมณทูตกับราชบุรุษทั้งหลายเชิญพระราชดำเนียงและราชดำการ
บรรณาการอย่างมีค่าอีกเป็นอันมากไปถวายพระเจ้ามหาพรหมราช ๆ เมื่อ
ได้รับพระราชดำเนียงทราบสุนทรพจน์ก็มิพระหฤทัยโสมนัสเบิกบาน มีปฏิ
สันถารแก่ราชทูตว่า ถ้าฉะนั้นจำเดิมแต่ฉันไปเราทั้งสองก็จะได้ดำรงอยู่ใน
ความเป็นบุตรและบิดาแห่งกันและกันเถิด ขอพระเถรเจ้าจงกลับไปเฝ้า
พระฤๅณาแล้วทูลว่า พระบิดามีไฉนความประสงค์จงจิตต์ในชนสารสมบัติ
สิ่งอื่น ๆ ไม่เลย เราขอแค่พระพุทธรูปสี่หังคพุทธรูปเท่านั้น เมื่อได้แล้ว
เราก็จะยกทัพกลับไปบ้านเมือง

พระเจ้ามหาพรหมราชได้ทำปฏิญาณให้พระสุคันธเถรแล้ว ก็สั่ง
พระเถรเจ้าให้กลับมากเฝ้าพระเจ้าอริบราการ ๆ ครั้นได้ทราบพระดำรัสไมตรี

ก็ทรงยินดีด้วยสมเด็จพระราชดำริของพระองค์แล้วก็เสด็จไปเฝ้าพระเจ้ามหาพรหม ถวายบังคมทูลปฏิญาณถึงหนทางการอยู่ส่วนหนึ่ง

กษัตริย์ทั้งสองต่างปรองดองปรองค้ำด้วยสารานี้กถากระกันละกันแล้ว พระเจ้าญาณดิศราชก็ทูลว่า ถ้าพระองค์มีประสงค์จะใคร่รับพระศรพัญญุ พุทธสังคหิโกไปและพระองค์จะประทับอยู่นี่ก่อน เรื่องพระพุทธรสังคหิโก ก็จะปรากฏขึ้น ข้าพระบาททูลถวายก็พากันถึงความฉิบหายใหญ่ เพราะเหตุว่าพระพุทธรสังคหิโก พระราชมารดาของข้าพระบาทได้ทูลขอมาแต่พระเจ้ารามาราช ว่าจะยืมทำหุ่นหล่อพระพุทธรูปใหม่แล้วจะส่งคืนถวายไป ได้ปฏิญาณไว้ดังนี้ ก็เคยฉ้อโกงข้าพระองค์เป็นบุตรอันสืบเนื่องกับพระเจ้ามหาเดชนัน (คือพระรามาราช) ก็ถ้าพระเจ้ามหาเดชนันทรงทราบประพฤติกุศลแล้ว ข้าพระบาทก็มิได้เกิดจากความมหานาคเลย

เพราะเหตุนี้และขอพระองค์ทรงพระกรุณาประทับอยู่นี่พระนครด้วย พระหัตถ์เปล่า (คือไม่มีค้ำถือเอาวัตถุใด ๆ) แล้วจึงเสด็จไปตั้งทัพอยู่ ณ เมืองสุปคณคร ^(๑) พอสักระกำหนด ๗ ทิวากาลแล้ว ข้าพระบาทก็จะจัดการให้พระมหาเถรเจ้านำพระพุทธรสังคหิโกไปถวาย และอีกประการหนึ่ง เวลานี้พระเจ้ามหาเดชนันกำลังยกทัพมาถึงปากน้ำมูชวโรทกแล้ว ถ้าเมื่อกองทัพได้มาถึงพร้อมกันแล้วก็จักประทับแรมอยู่ในพระนครนี้

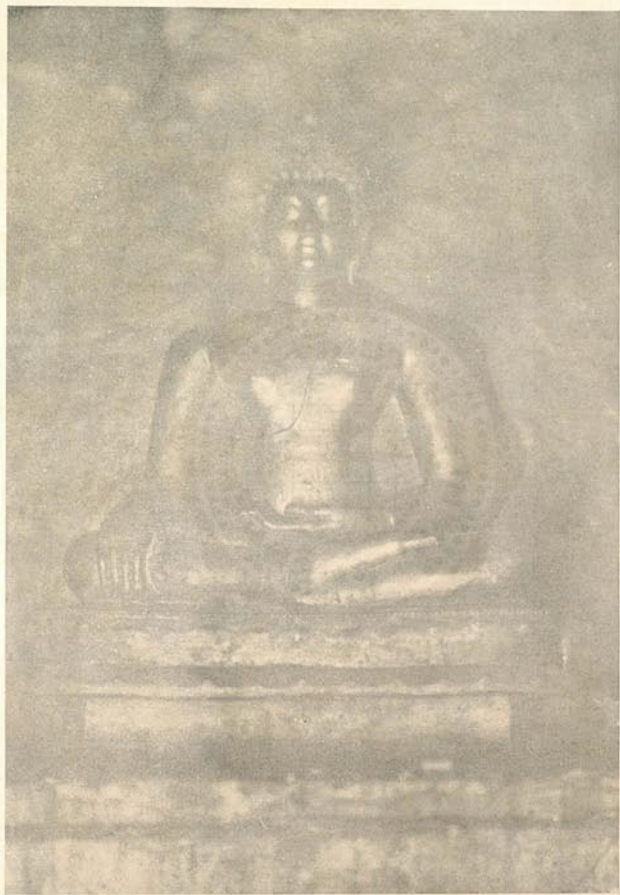
ถ้าเช่นนั้นพระเจ้ามหาพรหมราชา ก็ให้พระญาณดิศราชทำสังฆาบาธ แล้ว ก็พักพลอยู่พอสมควรแล้วถอยทัพไปตั้งอยู่เมืองสุปคณคร

(๑) ในหนังสือบางฉบับว่า เมืองตาก

ฝ่ายพระเจ้าญาณดิศราชก็เสด็จเข้าสู่พระนคร จัดการสมโภชส่งพระ
พุทธสีหิงค์เจ้าถือนำครบ ๗ วันแล้ว พอเวลาถึงคืนก็ให้เชิญพระพุท
ธสีหิงค์ลงเรือมอบให้พระสุคันธมหาเถร คุมเรือทวนนำขึ้นไปถวายพระมหา
พรหมที่เมืองสุโขทัยนคร พระเจ้ามหาพรหมราชาก็ถวายวันทนาพระพุท
ธสีหิงค์เจ้าและบูชาสักการตามความเต็มใจ แล้วก็เชิญใส่ในสุวรรณโยค
มัตถถึงกับประทับตกแต่งด้วยฉัตรทองและจามรมีตามขจิตไปด้วยทองอร่ามงาม
แล้วอาราธนาพระสุคันธเถรกับภิกษุสงฆ์ที่มาส่งนั้น ให้เวดล้อมเข้ากระบวน
ไปด้วยโดยลำดับจนถึงชินวนคร (เชียงใหม่) แล้วก็เข้าเฝ้าถวายบังคม
พระเจ้ามหาพรหมพระเชษฐาธิราชแล้วถวายบรรณาการอันมีค่า ซึ่งกองทัพ
ได้มาแต่เมื่อนั้น ๆ ทูลความที่ได้ยกทัพไปให้ทรงทราบทุกประการ

พระเจ้ามหาพรหมก็ทรงโสมนัส พระราชทานรางวัลเครื่องทองยี่นัต
(ทองคำ) ตอบแทนแล้วโปรดให้เลี้ยงเครื่องโสมมานำมาสำหรับการชำระ
ศึกแก่กองทัพทั้งปวง ครั้นรุ่งขึ้นพระมหาพรหมราชาก็ทูลขอพระพุทธรูปสีหิงค์
ต่อพระเชษฐาว่า ข้าแต่ท้าวดาเจ้า พระบวรพุทธรูปสีหิงค์คนข้าพระบาทได้
ปรารถนาไว้ก็มาสำเร็จลงครั้งนี้ ขอได้ทรงพระกรุณาให้ข้าพระบาทได้ทำ
สักการบูชาตามมนิโรทความปรารถนา กับอีกประการหนึ่ง ข้าพระบาทจะ
สร้างพระพุทธรูปถ่ายแบบนี้ เมื่อการหล่อพระพุทธรูปสำเร็จแล้ว ก็จะนำ
องค์เดิมมาถวายคืน

พระเจ้ามหาพรหมก็ทรงอนุญาตให้ตามความปรารถนา พระมหาพรหม
ราชาก็ทูลดาเชิญพระพุทธรูปสีหิงค์นั้นไปสู่พระนครของพระองค์แล้วก็จัดการ
มหกรรมสักการบูชา ให้ตั้งมัตถถึงกับพระกลางแม่น้ำอุรังคมาตี (ประทับ

พระพุทธสิหิงค์นครเชียงใหม่

ตกแต่งเป็นอันดี ด้วยน่านาบูชาสักการ) ด้วยราชานภาพแล้ว เสด็จ
พระพุทธสิหิงค์ ให้ทรงนิสังฆทานการแล้ว ส่วนพระองค์ก็ยกประทับรับนุชา
เหนือพระเกี้ยวเกล้าถือน้ำรับ ๘ วันแล้วจึงเสด็จเข้าสู่พระนคร จึงรับสั่ง
ให้ร่างคตินวพระหัตถ์พระพุทธสิหิงค์ที่พญามาแต่เดิมนั้นออกเสียแล้ว บน
หุ่นขี้ผึ้งเทเบ้าด้วยเนื้อทองคำถมฤทธิ์คิดเข้าใหม่ทำให้บริสุทธิดีแล้ว เสด็จขึ้น
ประดิษฐานไว้ในพระวิหาร

ครั้นจำเนียรกาลตามีข่าว พระเจ้ามหาพรหมราชาที่สร้างพระพุทธรูป
พระพุทธสิหิงค์ตามแบบอันใหม่อีกองค์ ๑ หล่อด้วยทองคำมีลักษณะอันงาม
เต็มเหมือนองค์เดิมนั้นแล้ว ก็จัดการมหรหรรคมตองสั่งกำหนด ๘ วัน
แล้วเสด็จไปประดิษฐานไว้ในพระวิหารเดียวกับองค์เดิมนั้น แล้วพระองค์
ปฏิบัติบูชามาเป็นนิจกาด และพระเจ้ามหาพรหมนั้น เมื่อพระองค์ได้ปลุก
พระราชศรัทธาฝังไว้ในพระพุทธศาสนารองสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า เต็ม
ด้วยพระโสมนัสปรีดาปราโมทย์ ในพระราชฤทัย จึงได้เปล่งอุทานเฉลิม
มโนรว่า โอหนอ โลกเขยอตุ้มด้วยบุญ โอหนอ โลกเขยอตุ้มสมภาร
โลกปรารถนาวิฤตใด ๆ โลกได้สมปรารถนาเช่นดังอาตมานี้แล พระพุทธ
รูปทรงพระนามว่า พระพุทธสิหิงค์เจ้าได้เสด็จมาสู่เราแล้วณกาลใดเล่า
คราวโน้นกษัตริย์ในชมพูทวีปมีบุญไม่เหมือนเรา เราเป็นกษัตริย์มีบุญ
ในชมพูทวีปมากกว่ากษัตริย์ทั้งหลาย เราได้สุขอยู่ทุกเมื่อเช็ดวันเดียววัน
เพราะพระสิหิงค์เจ้า มโนรความปรารถนาของเราได้สำเร็จถึงที่สุดแล้ว

พระเจ้ามหาพรหมได้สมบุญสมภารของพระองค์เองดังนี้แล้ว พระองค์
ก็ยังพูนเพิ่มพระราชศรัทธาในกองการกุศลยิ่ง ๆ ขึ้นกว่าแต่ก่อน แล้วให้

เพิ่มเครื่องบูชาสักการและเครื่องอุปการณต่าง ๆ บูชาพระพุทธเจ้า หิงคะตวัน
เป็นองค์ละสองเท่า ๆ ตามที่กล่าวมานี้ ๆ

อันนี้เป็นประวัติเชษฐานาของพระพุทธเจ้า หิงคะตวัน ตั้งแต่ออก
จากเมืองวิธปริการ ก็นิหารสมมุนด้วยเครื่องสักการต่าง ๆ ตาม
ทางแม่น้ำอรัญคมาต ที่ใดทวนกระแสไปเมืองเหนือ จนถึงเมืองชวราย
นคร

อันนี้กล่าววนทานของพระพุทธเจ้า หิงคะตวันมาทาง
แม่น้ำอรัญคมาต เป็นบริเวท ๘ จบเพียงนี้

บริเวทที่ ๘

ณสมัยนั้น พระเจ้ากัณหาราชผู้เป็นพระภาติกราชของพระเจ้า
มหาพรหมนั้น พระองค์ได้เสวยราชบำรุงกรุงชินนคร โดยสุธสตาพร
บริบูรณ์มั่งคั่งจำเริญพระเกียรติยศและสุขสมบัติ ประกอบด้วยรัตน
๘ ประการ ทั้งเครื่องอุปโภคต่าง ๆ ทรงปกครองประชุมชนทั้งไพร่พล
เสนาข้าราชกรให้สุขสำราญทุกคืนวัน พระองค์เกษมสันต์เสวยสุขสม
พระราชประสงค์ทุกประการ

อยู่มากาลวันหนึ่ง พระเจ้ามหาราชได้ทอดพระเนตรเห็นนิมิตต์
อันเป็นอันอัศจรรย์นั้น ก็ทรงมนสิการในพระทัยว่า โอเมื่อข้าตมา
ยี่ด้าวรชนม์ชีพอยู่นอ ราชสมบัติทั้งปวงนี้ใครได้ชื่อว่าของเรา ครั้น
เมื่อข้าตมาหาชีวิตไม่ได้ ก็จักพึงเป็นของผู้อื่นแท้ อย่าเลยทวี

สมบัติที่จะพึงเป็นของเราแท้ได้ ในปรโลกนั้นใด ควรอาตมาจะพึงทำด้วย
ประการนั้นเกิด

ครั้นทรงพระดำริเช่นแล้ว ก็ทรงเสด็จละบุบผารามส่วนดอกไม้อุทิศให้สร้างเป็นที่มหาเจดีย์ สำหรับบรรจุพระธาตุ และสร้างพระวิหารสำหรับประดิษฐานพระพุทธรูป^(๑) จำเดิมแต่เริ่มมาพระเจ้ามหาพรตก็เสด็จสถานที่ชื่อว่าชินวราชันเป็นที่สร้างอนุรมย์ภายในพระนคร ให้ทำเป็นมหาเจดีย์และวิหารพุทธรูปสำเร็จแล้ว ก็จัดการฉลองสมโภช แต่เริ่มมาก็ปลุกคณโพรพิฤกษ ซึ่งพระเสด็จวิสุทธเดรนำมาแต่ลังกา ปลุกได้ไกลอาณาเขตในพระนครและแคว้นล้อมห้อมด้วยกำแพงแก้วโดยรอบ ยกนาและที่ดิน ทั้งทาสหญิงชายบ้านส่วย ๓๐ หลังเรือนอุทิศไว้ และตั้งให้พระเสด็จวิสุทธเดรคอยปฏิบัติพิทักษ์รักษาพระโพรพิฤกษนั้น

เมื่อพระเจ้ามหาพรตทรงสร้างพระอาวาสยังมีทันสำเร็จ พอพระองค์ประสูติพระโรคพยาธิตะเลกน้อยเบียดเบียดพิ้งเสด็จทวงคต ครั้นนั้นชาวพระนครชนบททั้งปวง และชาวแคว้นแคว้นชินวราชันก็ได้คักอยู่ในอำนาจพระศิริราชบุตร^(๒) ผู้ทรงพระคุณมีบุญพลและญาณปรีชา และพระศิริราชบุตรนี้ พระองค์ทรงพระคุณก็มีเมตตาจิตดี และมีพระวาจาแจ่มชัดย่อมเป็นที่รักเจริญใจของไพร่ฟ้าประชากรทั้งหลาย

ในกาลนั้นพระเจ้ามหาพรตผู้เป็นพระเจ้าอาว^๕ ทรงพระพิโรธขัดเคืองพระศิริราชบุตร จึงยกพลนิการับรุดมารุมเอาเมืองนพชนคร

(๑) ทุกวันนี้เรียกว่าวัดสวนดอก

(๒) ในพงศาวดารโยนกเรียกพ่อท้าวแสนเมืองมา

กับช้างต้นนั้น ครั้นแล้วพระเจ้าศิริราชบุตร ก็นำพลของพระองค์
เชิญพระพุทธสีหังค และพระสุวรรณพุทธรูป (พระสีหังคจำลอง)
และให้ชนอนด้าวคันรบของพระเจ้ามหาพรหมณ์ เป็นขบวนแล้ว ก็เชิญ
พระพุทธสีหังคมาประดิษฐานไว้ในคูหาวิหาร^(๑) ชยวราจรค พร้อม
ด้วยบุรุษศักดิ์การเป็นอันมาก แล้วจัดการพิทักษ์รักษาเป็นนิตยการ

เพราะเหตุนี้ พระสังคหิการจารย์เจ้าเมื่อจะดำรงให้แจ้งชัด จึง
กล่าวอรรถว่า สีหังโค พุทธรูป เป็นอาทิ แปลว่า พระสีหังค
พุทธรูปเจ้านั้น ทรงเดช ทรงยศ เมื่อเสด็จไปถึงประเทศที่ใด ๆ ก็
ก็ยอมได้ รับพลสักการบูชาในที่นั้น ๆ ก็และพระพุทธรูปเจ้านั้น ถึงแม้ว่า
หาชีวิตและเจระจามีได้ ก็ดี ก็เพราะเหตุอะไรจึงได้ถากสักการบูชาเป็น
อันมาก เหตุที่ประมาณจะพรรณนา ถ้าแถมคำโงกเข้ามาดังนี้
ก็ให้ พงแถมว่า พระพุทธรูปเจ้าพระองค์นั้นถือว่าไม่ชีวิตและเจระ
ไม่ได้ ก็จริง แต่ว่าแต่เดิมพระผู้มีพระภาคเจ้าของเรา พระพุทธองค์ได้
มอบพระพุทธรูปค่าอันได้แก่พระพุทธรูป และพระพุทธรูปสีหังคเจ้าองค์นั้นเป็น
พระคพระอรหันตเจ้าทั้งหลายได้สร้าง กับเทวดาทั้งหลายมีพระอินทร์
พระพรหมเป็นประธานก็ได้มาประชุมพร้อมกันเฝ้าเมื่อสร้างพระน เพราะ
เหตุนี้และพระพุทธรูปนั้นจึงทรงฤทธิทรงยศ และม้วยสักการมากมายแด
พระพุทธสีหังคเจ้าของเราทั้งหลาย ได้บังเกิดเป็นปฐมนิฐานแก่
กษัตริย์ทั้งหลายและมหาชนมีกษัตริย์ เป็นประธานดังนี้

(๑) วิหารที่ไว้พระพุทธสีหังค ในเมืองเชียงใหม่ ทำเป็นคูหา
ตั้งเข้าไปทางด้านหุ้มกลองเป็นคตพระพุทธสีหังค

จำเดิมแต่เนิ่นมา พระเจ้าคีรีราชบุตรก็ได้เสวยราชสมบัติครอบ
ครองอาณาจักรของพระอัยกาเจ้าคตตมณฑล ทรงพระเกียรติยศ
รุ่งเรืองมา

ฝ่ายประชุมชนชาวพระนครมีเสนาบดีเป็นประธาน ก็ได้มาส่งโมสร
ปรึกษาการราชาภิเษกใหม่ ถวายพระนามว่า พระเจ้าดิลกหัตถนครา
ชัตติยมหาราช (พระเจ้ากษัตริย์แดนเมือง) และพระเจ้ามหาราช
องค์นี้ พระองค์มีพระกุศลสั่งการมากเหลือที่จะประมาณ บังเกิดแก้ว
๗ ประการบริบูรณ์ ทรงพระรูปโฉมงามยิ่ง มีพระปรีชาญาณองอาจ
เฉลียวฉลาดในอรรถและไตรเพท ทรงพระไตรปิฎกธรรม สรรพคุณ
อุดม ดำรงอยู่ในสุจริตธรรม ทั้ง ๓ ประการ เปรียบปาน ประหนึ่งว่า
พรหมจรรย์เป็นพุทธภักดี มีพระพุทธรูปเป็นอารมณ์อยู่ทุกเมื่อ พระ
องค์ทรงพระชนมายุยืนนาน เสวยคีรีราชสมบัติอันมั่นคง ประหนึ่ง
ว่าสุขสมบัติในเทวโลกเป็นจิวันตกาล ครั้นจำเนียรนานมากก็ทรงรำพึง
ถึงขยายพระราชของพระองค์แล้ว ก็มิพระโองการให้ประชุมเสนาอำมาตย์
ทุกกระทรวงทบองการ กับพระสงฆ์มหาเถรเจ้าเป็นประธาน จัดการ
ราชาภิเษกพระวิไชยทิศกุมารพระราชโอรส ซึ่งปรากฏพระนามราชา
ภิเษกว่า พระเจ้าวิไชยทิศมหาราช^(๑) เมื่อพระองค์ได้มอบราช
สมบัติแก่พระราชโอรสโดยกำหนดแล้ว ต่อมาก็เสด็จทิวงคต และ
พระเจ้าวิไชยทิศมหาราชนั้น พระองค์ได้รับราชาภิเษกโดยอติเรกคุณ
บุญลักษณะอันมาถึงแก่องค์เองเช่นนั้น พระองค์จึงเป็นที่เกษมสันต์

(๑) ในพงศาวดารโยนกเรียก พระเจ้าสามฝั่งแกน

ได้มนัสรักใคร่ของไพร่บ้านพลเมืองทั้งหลาย ตลอดจนผู้มั่งมีเสนาบดี
เป็นอันหนึ่งนึ่งบุคคลผู้ใดมีใจประทุษร้าย บังเกิดเป็นศัตรูภายใน
แก่พระองค์ และต้องโทษจะถึงประหารชีวิตกักต้อน ครั้นผู้หนึ่งมาเฝ้าพบ
ศีรษะของคนหมอบตบแทบฝ่าพระบาท ถวายอภิวาท ทูลขอมาโทษ
พระองค์ ก็โปรดให้คงชีวิตต่อไป และชนทั้งหลายเหล่าใดที่เป็นศัตรู
ภายนอกมาแต่โบราณ บรรดาพวกกษัตริย์ เช่นชาวเมืองกัมโพช เมือง
ศรีวิชัยนาโงย เมืองสุโขทัย เมืองฉะเชิงเทรา กษัตริย์ทั้งปวงเหล่านั้น
ก็ได้นำถวายบังคมพระบาท และตั้งอยู่ใน พระอานาจ พระเจ้ามหา
หงส์

ใช้แต่เท่านั้น กษัตริย์ทั้งหลายอื่นที่มีพระเจ้าราชาธิราชเป็นประธาน
ในทิศทักษิณกัณฑ์ ทิศปัจจิมกัณฑ์ ก็ยอมนำเครื่องจักรบรรณาการต่าง ๆ
เป็นอันมาก ช่างม้าทองเงินแก้วแหวนวิจิตรถวายเป็นเครื่องบูชาถวาย และ
ได้ราชาภิเษก เฉลิมพระนามพระเจ้าวิไชยทิศมหาธิราชอีกว่า พระเจ้า
โกฏีเขตคามหาราช ปรากฏพระยศยิ่งกว่าพระเจ้าบุเรงนองและพระราชบิดา ที่
ปรากฏพระยศ ราวกระว่าสมเด็จพระอัมรินทรราชาธิราชที่เป็นเจ้าเป็นใหญ่แต่
พระองค์เดียว อติเรกบรมคุณสุนทรสมบัติยิ่งอย่างนี้ เมื่อพระเจ้า
โกฏีเขตคามหาราชได้รับราชาภิเษกเฉลิมพระนามใหม่แล้ว จำเดิมแต่นั้น
พระองค์ก็จัดเครื่องบูชาถวายเป็นเครื่องบูชาแด่พระพุทธเจ้า ให้พุทธาภิเษก
ขึ้นกว่าเก่า คงเท่าครั้งนั้น ทั้งหมู่ประมุขดำรงตำแหน่งมาตย์ราช
เสนาบดีและหมู่สมณะพราหมณ์ มีพระสังฆราชเป็นประธาน ก็ได้
พากันทำถวายเป็นนิมิตกาล เมื่อพระพุทธศาสดาของสมเด็จพระ

ผู้มีพระภาคเจ้าแห่งเราทั้งหลาย บรรจบครบจำนวนถ้วน ๒๐๐๐ พรรษา
 ตกกาลเมื่อใด ในกาลนั้นจะมีพระเจ้าธรรมิกราชพระองค์หนึ่งเกิดใน
 สัตหพทวป แล้วพระองค์ก็จะเชิญพระสถิงค์พุทธรูปไปประดิษฐานไว้
 ในชาติภูมิของพระพุทธสถิงค์เจ้าในสัตหพทวปตามเดิม คำทำนายนี้ พระ
 ปรินิพราจารย์ ได้อธิบายว่า พระอรหันต์เจ้า ๒๐ องค์ได้พยากรณ์ไว้ เพราะ
 เหตุนี้พระสังคาคหิกจารย์ เมื่อจะสำเร็จอรรถให้สัตหพทวป จึงกล่าวว่า
 พระพุทธสถิงค์เจ้าได้เสด็จมาชมพทวปแต่กาลใด จะได้เสด็จมาจากยศก
 หาไม่ พระองค์ย่อมเป็นทนต์ถอบชายัง ของพระเจ้าวราหราชด้วยบุรุษ
 วิเศษเป็นอันมาก ได้เสด็จไปเมืองเหนือถึงกลางแม่น้ำอรัญคมาดแล้ว
 กลับมาภายในเมือง แล้วมาเมืองเชียงใหม่นี้ ได้สำเร็จนิวาตวิหารอยู่
 ในกุดวางศิหาร ซึ่งพระมหากษัตริย์เจ้าได้สร้างอุทิศถวายภิกษุสงฆ์ และ
 ประชุมชนกได้ปฏิบัติบูชาด้วยอเนกบูชาสักการะมาก่อนประเสริฐ เราจึง
 กล่าวว่าพระสถิงค์พุทธรูปเจ้า ทรงยศทรงเดชอันเลิศแก่

เรื่องพระสถิงค์นิทานนี้ พระโพธิวงษ์มหาเถรผู้ทรงธรรมคุณ
 อุดมด้วยศีลเป็นต้น ได้รับอธิบายและอาวธนาแต่พระดำครดามีเถรให้
 แต่งไว้

นิทานพระสถิงค์ฉบับวิเทศที่ ๘ ขอให้เป็นปัจจัยแก่พระนิพพานเกิด
 จบเรื่องตำนานพระพุทธสถิงค์ ซึ่งพระโพธิวงษ์แต่งไว้แต่เท่านี้

ตำนานพระพุทธรูปสี่องค์ตามพระราชพงศาวดาร

ตำนานพระพุทธรูปสี่องค์ที่พระโพธิวงษ์แต่ง กล่าวความตั้งแต่สร้างพระพุทธรูปสี่องค์ในลังกาทว่าปี แล้วสมเด็จพระร่วงเจ้าได้มาไว้ในกรุงสุโขทัย ประมาณว่าในรัชกาลพระเจ้ารามคำแหงในระวาง พ.ศ. ๑๘๒๐ จน พ.ศ. ๑๘๖๐ พระพุทธรูปสี่องค์อยู่ที่เมืองสุโขทัยราว พ.ศ. ๑๘๖๓ สมเด็จพระบรมราชาธิราช ที่ ๑ ได้ได้อาณาเขตสุโขทัย จึงเชิญพระพุทธรูปสี่องค์ลงมาไว้ ณ กรุงศรีอยุธยาในรัชกาลของสมเด็จพระบรมราชาธิราช ที่ ๓ นั้นเอง ราว พ.ศ. ๑๘๖๕ พระยาญาณพิศเจ้าเมืองกำแพงเพชร ได้พระพุทธรูปสี่องค์ขึ้นไปไว้ที่เมืองกำแพงเพชร ต่อมาถึง พ.ศ. ๑๘๘๓ ท้าวมหาพรหมได้พระพุทธรูปสี่องค์เชิญขึ้นไปไว้เมืองเชียงราย พระเจ้าแสนเมืองมาเจ้านครเชียงใหม่ได้เมืองเชียงราย ได้พระพุทธรูปสี่องค์มาไว้ที่เมืองนครเชียงใหม่ ราว พ.ศ. ๑๘๕๐ ปี เรื่องตำนานพระพุทธรูปสี่องค์ที่พระโพธิวงษ์แต่งมาจบอยู่เพียงนี้ ยังมีเรื่องตำนานของพระพุทธรูปสี่องค์ก่อนนั้นปรากฏอยู่ในจดหมายเหตุต่าง ๆ มีหนังสือพระราชพงศาวดารเป็นต้น จะรวบรวมเนื้อความมาเล่าอีกได้ต่อไป

พระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ที่เมืองเชียงใหม่ประมาณ ๒๕๕ ปี สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้เมืองเชียงใหม่ได้เมื่อปี ๑๐๒๔ พ.ศ. ๒๒๐๕ โปรดให้เชิญพระพุทธรูปสี่องค์มากรุงศรีอยุธยา ประดิษฐานไว้ในวัดพระศรีสรรเพชญ์จนถึงตลอดสมัยกรุงเก่า มีเนื้อความปรากฏครั้ง

ราชทูตจึงกราบทูลขอพระสงฆ์ไปให้อุปสมบทตั้งคำฉันท์ในลังกาทูลไป ใน
รัชกาลสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ เมื่อ พ.ศ. ๒๒๘๘ ว่าได้ไปบูชาพระ
พุทธรูปที่เมืองหงั ก่อได้ ในกุฎอักษรตอบไปเมืองดังกล่าวนี้

“อนึ่ง ทูตานุทูต อำมาตย์ ได้เห็นพระพุทธรูปที่เมืองหงั ในมณฑล
น่านในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ประดับทองเงินรัตนงามวิจิตรจึงพากัน
เจรจาเหตุที่ไม่ทราบเรื่องนั้นให้กันฟัง ราชบุรุษจึงนำเรื่องนั้น มาเล่าให้
ทูตานุทูตนั้นทราบชัด ทูตานุทูตอำมาตย์ทั้งหลายต่างพากันพูดว่า คำนาน
พระพุทธรูปที่เมืองหงั ในกรุงศรีวิชัยนั้นไม่มี เราให้ราชบุรุษนำจากตำนาน
พระพุทธรูปที่เมืองหงัมาให้ ขอให้ท่านอรรถมหาเสนาบดีได้นำตำนาน
ที่เมืองหงั ทูลพระเจ้ากรุงศรีวิชัยแล้วทูลว่า ขอให้ทรงหองแทนพระ
ตำนานนี้ไว้ในกรุงศรีวิชัยด้วย” พระพุทธรูปที่เมืองหงัอยู่ในกรุงศรีอยุธยา
ตลอดเวลา ๓๕๐ ปี จนเมื่อกรุงเสียแก่พม่าข้าศึก ครั้นนั้นพวกเมือง
เชียงใหม่เข้ากับพม่า จึงเชิญพระพุทธรูปที่เมืองหงัไปไว้ที่เมืองเชียงใหม่
เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๓๐

ถึงรัชกาลที่ ๓ กรุงรัตนโกสินทร์เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๓๘ เวลานั้น
ไทยได้เมืองเชียงใหม่ไว้เป็นเมืองขึ้นแล้ว พระม่ายกกองทัพมาล้อมเมืองเชียงใหม่
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดให้สมเด็จพระ
อนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทเสด็จยกกองทัพหลวงขึ้นไป
รบพม่าข้าศึก ตัดกองทัพพม่าแตกยับเยินไป จับตัวยุบาทกองแม่ทัพพม่า
ได้ ครั้นเสร็จการศึกแล้วกรมพระราชวังบวรฯ ทรงพระราชดำริว่า พระ
พุทธรูปที่เมืองหงัเคยเป็นพระพุทธรูปสำคัญสำหรับพระนครอยู่ในครั้งกรุงเก่า ข้า

ก็มาซึ่งเขาไปเมื่อกรุงเสีย จึงโปรดให้เชิญพระพุทธสิหิงค์กลับลงมากรุง
เทพ ฯ และทูลขอไว้ในพระราชวังบวร ฯ ทรงอุทิศพระราชมณเฑียร
องค์ ๑ ถวายเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธสิหิงค์ พระราชทานนามว่า
“พระที่นั่งพุทไธสวรรย์” ฝ่าผนังข้างในให้เขียนเรื่องปฐมสมโพธิกับเทพ
ชุมนุม ยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้

เมื่อกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทสวรรคตแล้ว ที่พระราชวัง
บวร ฯ ว่า ไม่มีผู้ปฏิบัติบูชา พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
จึงโปรดให้เชิญพระพุทธสิหิงค์มาไว้ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
ตั้งบนฐานชุกชีข้างด้านใต้ อยู่ต่อ दरबार ที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ จนถึง दरबार
ที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดให้สมเด็จพระอนุชา
ธิราช พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเชิญพระพุทธสิหิงค์กลับ
ขึ้นไปได้พระราชวังบวร ฯ เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๓๓
ทรงพระราชดำริจะให้ไปประดิษฐานไว้เป็นพระประธานในวัดบวรสถาน
สุทธาวาส ซึ่งกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทได้คิดพิณแต่ง ทรงสร้างไว้ในพระ
ราชวังบวร ฯ ทำนองอย่างวัดพระแก้ววังหน้า ทราบว่าได้ โปรดให้เจ้าฟ้า
อิศราพงศ์ทรงบัญชาการบูรณะวัดบวรสถานสุทธาวาส ข้างในพระอุโบสถ
ฝ่าผนังให้เขียนเรื่องตำนานพระพุทธสิหิงค์ยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ การยัง
ไม่ทันสำเร็จ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตเสียก่อน
เมื่อพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตแล้ว พระบาทสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นไปประทับที่พระราชวังบวร ฯ เหนือ ๆ

ด้วยมีพระราชประสงค์จะมีให้เป็นวังว่างดังในรัชกาลก่อน ๆ พระพุทธ
 สิंहคัง จึงทรงประดิษฐานอยู่ที่พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ มิได้เชิญลงมาไว้
 วังหลวงเหมือนอย่างเมื่อครั้งรัชกาลที่ ๓

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนับถือพระพุทธสิंहคังมาก
 ทรงพระไทยว่าเป็นพระพุทธรูปที่มีลัทธิขณธมมอย่างยิ่งพระองค์ ๑ และ
 ได้โปรดให้จำลองหล่อขนาดใหญ่กว่าเดิมประดิษฐานเป็นพระประธานใน
 พระวิหารหลวงวัดราชประดิษฐพระองค์ ๑ ประดิษฐานไว้ในซุ้มที่องค์พระ
 ปฐมเจดีย์องค์ ๑ และจำลองขนาดน้อยหล่อด้วยทองคำ ประดิษฐานไว้ใน
 พระพุทธมณฑลในพระบรมมหาราชวังอีกพระองค์ ๑ ส่วนพระพุทธ
 สิंहคังพระองค์เดิมนี้ ยังคงเป็นประธานอยู่ที่พระที่นั่งพุทไธสวรรย์จน
 ครบเท่าทุกวันนี้

พระพุทธสิंहคัง แม้ในเวลาปัจจุบันนี้ยังเป็นต้นมิ่งขวัญของชาวเมือง
 นครศรีธรรมราช และเมืองเชียงใหม่ ทั้งสองแห่งนี้ยังมีพระพุทธรูป
 ซึ่งเรียกว่าพระพุทธสิंहคัง พระองค์ที่เมืองนครศรีธรรมราชเป็นพระขนาด
 ย่อม หน้าตัก ๑๔ นิ้ว รักษาไว้ในหอพระสิंहคังกลางเมืองนคร
 ธรรมราช พระองค์ที่เมืองเชียงใหม่ หน้าตัก ๒ ศอก ตั้งไว้ในซุ้ม
 คูหาวิหารพระสิंहคังเดิมในวัดพระสิंहคังกลางเมืองเชียงใหม่ ยังปรากฏ
 อยู่จนทุกวันนี้